

Introduksjon
til virksomheten
og hovedtall

○ Årets
aktiviteter
og resultater

○ Styring
og kontroll
i virksomheten

○ Framtidsutsikter
Årsregnskap

Årets ord 2020

Koronaen

Ingenting preget nyhetsbildet
i 2020 mer enn koronapandemien.

Språkrådet kåret derfor *korona*
i bestemt form – altså *koronaen*
– til årets ord 2020.

Innhold

DEL I	Leders beretning	6
DEL II	Introduksjon til virksomheten og hovedtall	8
	Virksomheten og samfunnsoppdraget	10
	Organisasjonen	12
	Noen hovedtall	16
DEL III	Årets aktiviteter og resultater	20
	Utvalgte høydepunkter	22
	Overordnede mål	25
	Språkdagen	26
	Resultater i 2020	30
	Normeringsvedtak 2020	64
	Priser og publikumsarrangementer	66
	Kommunikasjon	68
DEL IV	Styring og kontroll i virksomheten	70
	Overordnet vurdering av styring og kontroll	72
	Nærmere omtale av forhold som gjelder styring og kontroll	73
DEL V	Framtidsutsikter	80
DEL VI	Årsregnskap 2020	84

Observatoriegt. 1B

Språkrådets
hovedkontor
i Observatoriegata
1 B i Oslo

Leders beretning

Koronapandemien i 2020 har vist hvor viktig det norske fellesspråket er for samfunnet vårt. Et godt og funksjonelt språk blir ikke til av seg sjøl. Det kommer som et resultat av målrettet politikk og kraftfulle tiltak.

I mai 2020 la regjeringa fram forslaget til en helhetlig norsk språklov (Prop. 108 L, 2019–2020). Loven skal styrke vilkårene for norsk og de andre språkene Norge har ansvar for. Dessuten styrker loven Språkrådet som forvaltningsorgan og gir oss nye viktige rådgivings- og tilsynsoppgaver.

Året 2020 har vist at språkpolitikken er et helhetlig samfunnsoppdrag som krever innsats fra alle samfunnssektorer. Et godt og velfungerende språk kan ikke isoleres til et kulturvernsspørsmål. Språket er en forutsetning for at det norske samfunnet skal fungere. I meldingsdelen til språklovsproposisjonen understrekes det at språkpolitikken er sektorovergripende. Det vil si at alle sektorer har ansvar for å gjennomføre den. Språkrådet skal samordne og se til at alle sektorer gjør en innsats her, og vi skal veilede dem i dette arbeidet. I 2020 har vi derfor brukt mye ressurser på å planlegge og forberede veiledningsmateriellet vi kommer til å trenge når lovproposisjonen er ferdig behandlet i Stortinget.

Årets hendelser har også demonstrert hvor viktig det er at myndighetene kommuniserer klart og forståelig i krisesituasjoner. Dessuten har koronapandemien tvunget samfunnet til å ta et sjumilssteg i arbeidet med digitalisering. Derfor er det viktigere enn noen gang at de norske språkene brukes i språkteknologiske produkter, og at det offentlige stiller krav til den språklige kvaliteten i disse produktene.

Mye av Språkrådets virksomhet i 2020 har vært drevet fra hjemmekontor, men vi har klart å omstille oss. Den uvanlige situasjonen har påvirket arbeidet vi gjør for å nå målene våre, mindre enn vi kunne

frykte. Språkrådet har gjennom året investert i å bygge digital kompetanse, og vi har hatt overveidende gode erfaringer med nye digitale måter å arbeide på. Når koronakrisa er over, vil vi fortsette med å utnytte de digitale ressursene og den digitale kompetansen ved siden av mer tradisjonelle arbeidsmåter.

Språkdagen ble i 2020 gjennomført som en strømmet digital produksjon. Denne arrangementsformen var svært vellykket, og vi nådde ut til et stort publikum i hele landet. Språkdagen er Språkrådets viktigste enkeltarrangement, og vi ser at en digital produksjon vil være et godt alternativ også etter pandemien. Språkrådet gjennomførte også flere andre vellykkede arrangementer i året som gikk. Det har aldri tidligere vært så stor publikumsinteresse for prisen *Årets nynorskkommune* som i 2020. Også utdelinga av Språkrådets språkpris og Språkrådets tegnspråkpris ble vellykkede arrangementer.

Språkrådet opplever stadig at en god del statlige virksomheter ikke tar det språkpolitiske ansvaret sitt alvorlig nok. Også i 2020 registrerte vi mange brudd på målloven. Vi ser også at en del statlige virksomheter ikke tar sin del av ansvaret for å styrke norsk som samfunnsbærende språk. Dessuten har vi sett flere eksempler på at brukerne av norske mindretalls- og minoritetsspråk ikke får oppfylt de språklige rettighetene sine. Språkrådet håper at den nye språkloven vil bedre denne situasjonen. Språkpolitikken skal ivareta interessene og rettighetene til den enkelte språkbrukeren i møte med det offentlige. Den skal også styrke språkene som utgjør det norske språkmangfoldet.

Året 2020 representerte et gjennombrudd for Språkrådets langsiktige og systematiske arbeid med terminologi. Vi lanserte e-læringskurset *Begrip begrepene*, videreførte samarbeidet med sentrale aktører i offentlig og privat sektor og hadde nær dialog med Universitetet i Bergen om arbeidet med en nasjonal termportal, som nå er etablert der. I statsbudsjettet for 2021 ble det bevilget friske midler til terminologiarbeid, og det lover godt for dette arbeidet de kommende åra. Arbeidet med terminologi er svært viktig for god og effektiv digitalisering av Norge. Det har betydning også for det langsiktige språkpolitiske målet: at norsk skal sikres som samfunnsbærende språk.

Etterspørselen etter Språkrådets faglige råd og interessen for Språkrådets normerings- og språkobservasjonsarbeid vitner om stort engasjement for norsk språk. I 2020 opplevde vi at svært mange brukte Språkrådets rådgivingstjenester og nettsurser. Språkrådets veiledningstekster om god og korrekt språkbruk i tekster om pandemi og smittevern har vært viktige bidrag til det offentliges kommunikasjon om pandemien. Dessuten har veiledning om god og korrekt språkbruk i lover og forskrifter vært en sentral arbeidsoppgave i året som gikk. Vi ser at de digitale ordbokressursene *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* blir brukt stadig mer,

«Året 2020 har vist at språkpolitikken er et helhetlig samfunnsoppdrag som krever innsats fra alle samfunnssektorer.»

både på nett og i app. Språkrådets befolkningsundersøkelse fra 2020 viste at 70 prosent mener at gratis ordbøker er viktig, og over 80 prosent svarte at de er fornøyd eller svært fornøyd med ordbøkene og ordforklaringene.

I 2020 registrerte vi flere nyord enn noe tidligere år. Interessen for språknormering, ordforråd og ordlagingsmønstre i norsk økte. Pandemikrisa viste tydelig at et velrøktet fellesspråk og klar kommunikasjon fra det offentlige er viktig for at samfunnet skal fungere skikkelig. Den viste også at langsiktig og målrettet arbeid med minoritetsspråk og flerspråklighet er avgjørende for god kommunikasjon i krisesituasjoner. Året 2020 har altså vist at språkpolitikken ikke bare kan dreie seg om kulturvern, men må handle om språkets rolle i et velfungerende samfunn.

Foto av Wetås: Moment Studio
Foto av Ulfsby: Siren Høyland Sæter.

Åse Wetås
direktør

Erik Ulfsby
styreleder

DEL II

Introduksjon
til virksomheten
og hovedtall

Virksomheten og samfunnsoppdraget

Språkrådet er statens fagorgan i språkspørsmål og er underlagt Kulturdepartementet. Språkrådet har eget styre.

Fullmakter og ansvarsområder

Språkrådet følger opp språkpolitiske mål og strategier som er fastsatt av regjeringa og Stortinget. Vedtektene sier at Språkrådet kan uttale seg og gi råd etter eget skjønn om hvilke tiltak som best tjener de vedtatte språkpolitiske målene. Språkrådet har ansvar for å ta språkpolitiske initiativer overfor relevante myndigheter og skal uttale seg om spørsmål som andre statlige virksomheter legger fram for rådet. Språkrådet representerer Norge i nordisk og internasjonalt språksamarbeid. Språkrådet har fullmakt til å gjøre bindende normeringsvedtak

for bokmål og nynorsk i enkeltsaker. Vedtak om gjennomgripende endringer eller systemendringer skal legges fram for Kulturdepartementet til godkjenning. Etter opplæringsloven godkjenner Språkrådet ordlister og ordbøker til skolebruk. Språkrådet fører tilsyn med målbruken i sentrale statsorganer. Språkrådet administrerer norsk og kvensk stedsnavntjeneste og forvalter en tilskuddsordning for innsamling og registrering av stedsnavn. Språkrådet har også ansvar for den administrative forvaltningen av tilskudd til språktiltak og språkorganisasjoner.

Overordnede mål

Det overordnede målet for den norske språkpolitikken er å styrke norsk som fullverdig språk og sikre det norskspråklige og flerspråklige mangfoldet i Norge. I tildelingsbrevet for 2020 ble det fastsatt tre hovedmål for Språkrådet:

Befolkningsundersøkelsen 2020

Språkrådets befolkningsundersøkelse fra 2020 kartla hvordan befolkningen i Norge oppfatter Språkrådet. Den målte kjennskap, bruk, opplevelse og tilfredshet med ulike tilbud og tjenester. Undersøkelsen ble gjennomført av Opinion.

80 %

opplevde å få svarene de trengte på språkrådet.no

78 %

syntes Språkrådet gir god informasjon

47 %

mente at informasjon fra det offentlige ofte er vanskelig å forstå

88 %

2 %

88 prosent av de spurte i befolkningsundersøkelsen fra 2020 kjente til Språkrådet. Like mange mente at Språkrådet gjør en viktig jobb. Kun 2 prosent var uenig i dette.

Organisasjonen

Ledelse

Styret har det øverste ansvaret for virksomheten i Språkrådet. Styret er oppnevnt av Kulturdepartementet. Erik Ulfsby er styreleder.

Direktør

Direktør Åse Wetås har ansvar for den daglige ledelsen av virksomheten. I Språkrådets ledergruppe sitter direktøren, lederne for de tre språkfagseksjonene og stabssjefen.

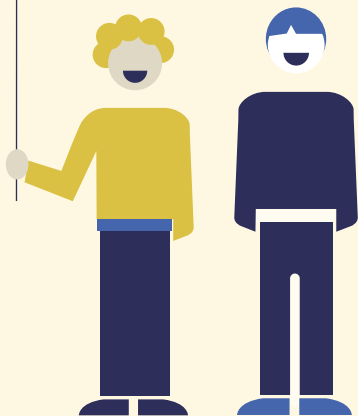
Styremedlemmer

Lodve Solholm
(nestleder)

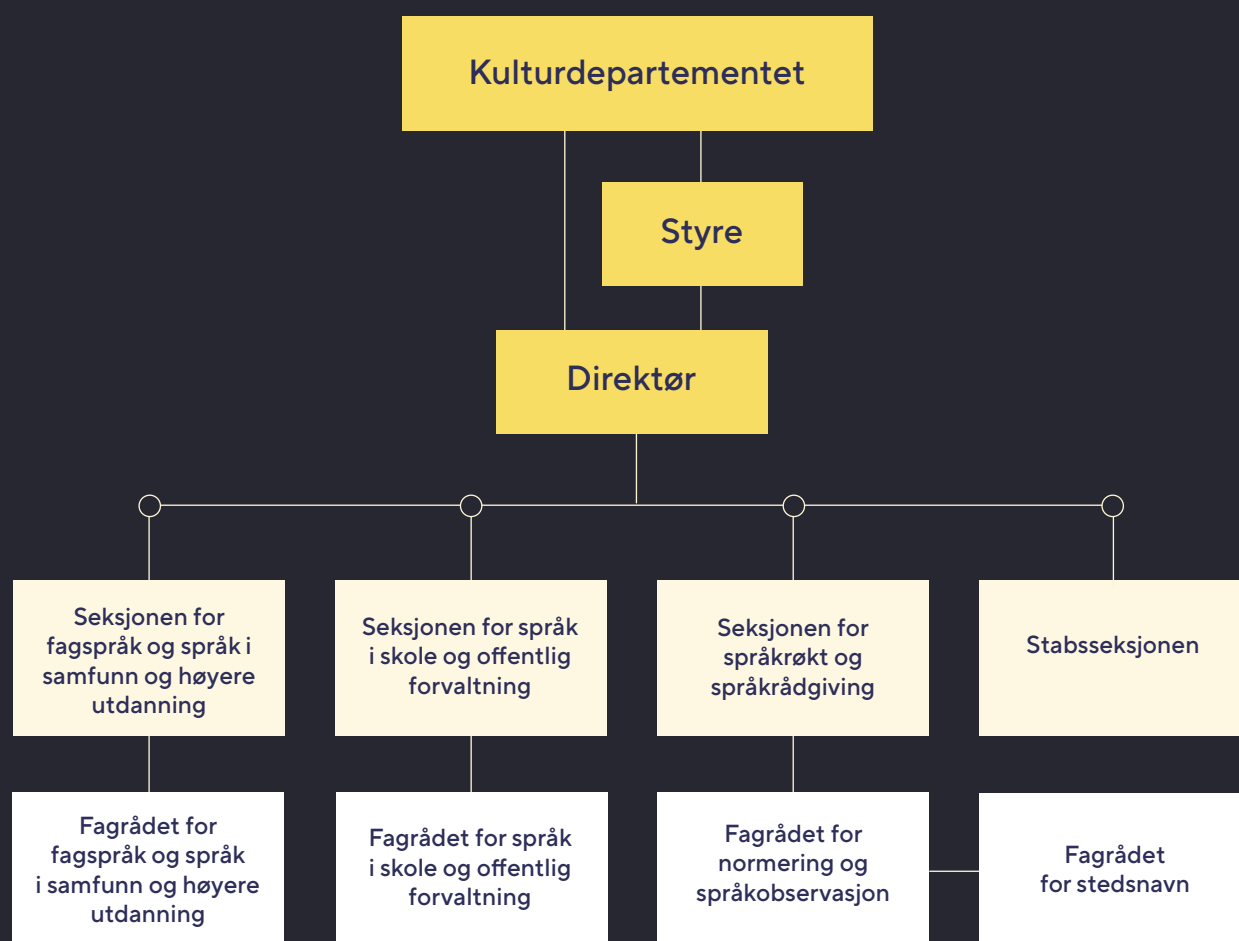
Eli Bjørhusdal
Terje Lohndal
Torunn Reksten
(tilsattrepresentant)

Vararepresentanter

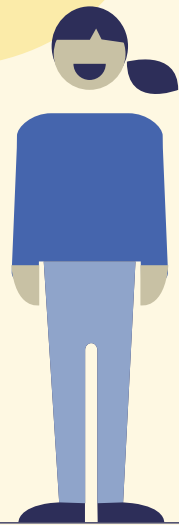
Hege Myklebust
Hilde Sollid
Lars Ivar Nordal
(tilsattrepresentant)

Organisasjonskart

Språkrådet samordner den sektorovergripende språkpolitikken og bistår med råd og veiledning.

Språkpolitikken er sektorovergripende

Meldingsdelen til Prop. 108 L Lov om språk understreker at språkpolitikken er sektorovergripende. Språkrådet skal samordne og se til at alle sektorer gjør en innsats her, og vi skal veilede dem i arbeidet. I 2020 har vi brukt mye ressurser på å planlegge og forberede veiledningsmateriellet vi vil trenge når lovproposisjonen er ferdig behandlet i Stortinget.

**32,29
årsverk**

I 2020 hadde Språkrådet 32,29 årsverk fordelt på 39 tilsatte gjennom året.

Lokalisering

Språkrådets hovedkontor ligger i Oslo. I tillegg har Språkrådet én medarbeider som har arbeidssted i Bergen, og én som har arbeidssted i Tromsø.

2019

2020

kristinee

Noen hovedtall

Volumtall Rådgiving fra Språkrådet og bruk av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* på nett

År	Direkte rådgiving			Unike visninger på nettsidene			<i>Bokmålsordboka</i> og <i>Nynorskordboka</i>		
	E-post	Telefon	Sosiale medier	Språk-hjelp	Svarbasen	Aktuelt ord	Oppslag på nett	Oppslag i app	Totalt på nett og i app
2018	4508	411	763	901 337	1 175 376	185 700	34 millioner	11,4 millioner	45,4 millioner
2019	4705	451	717	1 029 910	1 471 323	214 916	33,5 millioner	20,2 millioner	53,7 millioner
2020	4919	95	738	1 065 201	1 728 576	354 248	37,7 millioner	-	-

Tabellen inneholder noen korrigerede tall for 2019. Vi ser at bruken av ordbøkene og nettressursene stadig øker. Den kraftige nedgangen i direkte rådgiving per telefon i 2020 skyldes at vi oppfordrer folk til å bruke e-post. Dessuten har overgangen til hjemmekontor i forbindelse med koronapandemien bidratt til denne utviklinga.

Tekniske forhold hos selskapet som har utviklet ordbokappen, gjør at vi dessverre ikke har brukertall for oppslag i appen i 2020. Basert på økningen i bruk av ordbøkene på nett er det grunn til å tro at også bruken av appversjonen har økt.

Kurs og utadrettet virksomhet

År	Klarspråkkurs	Nynorskkurs	Terminologikurs
2018	16*	16	8
2019	15*	12	16*
2020	10**	7	7*

*Tallene omfatter både kurs, foredrag og konferanseinnlegg.

**Tallene omfatter både kurs, foredrag og konferanseinnlegg.

I tillegg ble det brukt en del ressurser på å planlegge et kurs som ble avlyst på grunn av koronapandemien.

Den viktigste årsaken til nedgangen i antall kurs i 2020 er avlysninger som følge av koronapandemien.

Nettkurs i klarspråk

År	Den gylne pennen*
2018	1408
2019	1405
2020	1653

*Tabellen viser tall for Læringsplattformen og Virksomhetsplattformen. Mange virksomheter laster ned kursene til sine egne læringsplattformer. Vi har ikke oversikt over tall fra de enkelte virksomhetene. Tallene i tabellen viser hvor mange som fullførte hele kurset. I 2020 var det 2856 deltakere som fullførte hele eller deler av kurset.

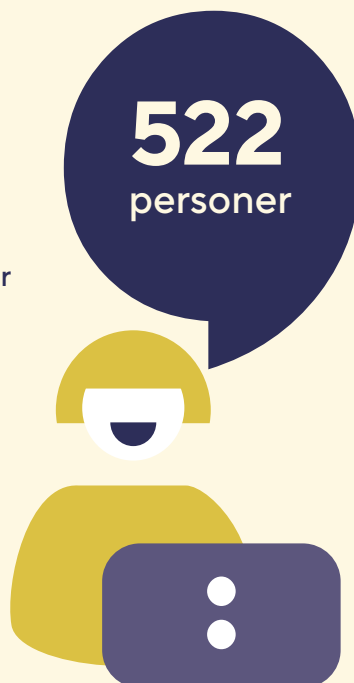
Nettkurs i nynorsk

År	Oi, på nynorsk!*
2018	1884
2019	791
2020	549

*Tabellen viser tall for Læringsplattformen og Virksomhetsplattformen. Mange virksomheter laster ned kursene til sine egne læringsplattformer. Vi har ikke oversikt over tall fra de enkelte virksomhetene. Tallene i tabellen viser hvor mange som fullførte over 80 prosent av kurset. I 2020 var det 1256 deltakere som tok mindre deler av kurset. Det er en nedgang i bruken av nynorsk kurset. Derfor er det grunn til å promotere og markedsføre kurset mer.

Nettkurs i terminologi

Det er 522 personer som har tatt hele eller deler av e-læringskurset i terminologi. Kurset ble lansert i mai 2020.

Saker om brudd på målloven

I 2020 mottok Språkrådet i alt 74 henvendelser om brudd på målloven. 39 av disse henvendelsene gjaldt eksamensoppgaver som ikke var gitt på riktig målform. Det er grunn til å tro at mange brudd på målloven ikke blir avdekket.

Språkrådet er ikke klageorgan i saker som gjelder brudd på målloven. Tallene i tabellen viser saker der en privatperson har klaget til rett organ og sendt kopi til Språkrådet.

Språkrådet følger opp alle slike klagesaker med en henvendelse til det aktuelle statsorganet dersom klageren ikke får svar innen rimelig tid.

2016	2017	2018	2019	2020
56	60	53	87	74

Arbeid med språket i lover og forskrifter

Språkrådet har arbeidet med lovtekster både før og etter høring. I perioden 2009–2020 har Språkrådet hjulpet til med å kvalitetssikre språket i til sammen 24 lover (hele tekster eller utdrag) og 5 forskrifter. 14 av lovene var på bokmål, 10 var på nynorsk. 4 av forskriftene var på bokmål, 1 var på nynorsk.

Nøkkeltall fra årsregnskapet

	2018	2019	2020
Antall årsverk	30,51	31,79	32,29
Samlet tildeling post 01-78	67 752 000	74 767 000	78 905 000
Samlet tildeling post 01-29	37 172 000	41 347 000	41 095 000
Utnyttingsgrad post 01-29	98,4 %	98,9 %	98,6 %
Driftsutgifter post 01	36 588 075	40 882 245	40 519 278
Lønnsandel av driftsutgiftene	72,4 %	71,8 %	73,7 %
Lønnsutgifter per årsverk	867 807	923 427	924 589
Lønnsutgifter	26 476 804	29 355 750	29 854 970

«Språkpolitikken handler ikke bare om å ta vare på våre felles kulturuttrykk, den skal også sikre effektivitet, brukervennlighet og lik mulighet til å delta i demokrati og samfunnsliv.»

2856
personer

deltok på nettkurs
i klarspråk

37,7
millioner

oppslag i ordbøkene
på nett

1,7
millioner

oppslag i Språkrådets
svardatabase

Språkrådet

DEL III

Årets aktiviteter og resultater

Utvalgte høydepunkter 2020

Ny språklov

Den 12. mai 2020 kom regjeringa med forslag til ny språklov og ny stortingsmelding om språk. Formålet med loven er å sikre at norsk også i framtida vil være et samfunnsbærende språk som kan brukes i alle deler av samfunnet. Språkrådet har bistått KUD med bakgrunnsdokumentasjon til meldingsdelen av lovproposisjonen og gitt innspill til klart lovspråk.

Foto: Helene Urdland Karlsen

Reviderte retningslinjer for normering

Rettskrivingsnormalene for bokmål og nynorsk forvaltes av Språkrådet. I 2020 har Språkrådet utarbeidet nye, oppdaterte retningslinjer for dette arbeidet. Retningslinjene er vedtatt av Språkrådets styre og skal på offentlig høring når Stortinget våren 2021 har behandlet den nye språkloven.

Nye klarspråk.no er på lufta

I 2020 har nettstedet klarspråk.no fått helt nytt utseende og mye nytt innhold, og alt innholdet fra det gamle nettstedet er revidert. Klarspråk.no er en språkverktøykasse for tilsatte i offentlig forvaltning og inneholder kunnskap og erfaringer vi har samlet fra over hundre klarspråksprosjekter i offentlig sektor. Nettstedet er utviklet av Språkrådet, KS og Digitaliseringsdirektoratet.

E-læringskurs i terminologi

I mai lanserte Språkrådet et e-læringskurs i terminologi. De primære målgruppene for kurset er tilsatte i offentlig sektor som arbeider med begrepsbeskrivelser, og tilsatte i universitets- og høyskolesektoren som trenger å oversette og utvikle terminologi i undervisningen sin. Målet er at kurset på lengre sikt kan bli et nyttig verktøy for dem som arbeider med digitalisering i staten.

Foto: Christian Lilleseth

Veiledning om godt språk i regelverk

Språkrådet har laget en veiledning om språk i lover og forskrifter. Veiledningen blir et svært nyttig verktøy for tilsatte i offentlig sektor som skal skrive og kvalitetssikre lover og forskrifter. Den er sjanger-tilpasset og inneholder oppdaterte skriveråd basert på autentiske eksempler.

E-læringskurs i stedsnavnarbeid

I 2020 har Språkrådet laget et e-læringskurs for tilsatte i kommunene som arbeider med stedsnavnsaker. For første gang får saksbehandlere på feltet denne kunnskapen presentert i samlet, redigert og kvalitetssikret form.

Med e-læringskurset kan saksbehandlere over hele landet ta kurset når og hvor de vil. Kurset vil på en effektiv måte bidra til å sikre samordnet og god saksbehandling i stedsnavnsaker.

Foto: Torunn Reksten

Norge markerer seg i internasjonalt klarspråksarbeid

I 2020 har Norge hatt en viktig rolle i det internasjonale klarspråksarbeidet. I 2021 kommer det en ISO-standard for klarspråk, og Språkrådet har deltatt i ekspertkomiteen som utformer innholdet i standarden. Standarden inneholder generelle prinsipper og retningslinjer for klarspråk og skal bidra til produkter og tjenester som forstås, brukes og virker slik de skal.

Foto:
Martin
Guttormsen Slørdal

Samarbeid om internasjonale standarder på norsk

Formålet med samarbeidet mellom Språkrådet og Standard Norge er å utvikle norsk fagspråk ved å gjøre terminologi fra standarder tilgjengelig på bokmål og nynorsk. I statsbudsjettet for 2021 ble det bevilget to millioner til Standard Norge for å styrke dette arbeidet. I 2020 har Språkrådet og Standard Norge oppdatert samarbeidsplanen de to virksomhetene etablerte i 2017.

Høringsuttalelse til ny opplæringslov

Sommeren 2020 leverte Språkrådet en grundig høringsuttalelse til forslaget til ny opplæringslov. Mange andre høringsinstanser brukte våre poenger i sine høringsuttalelser. Opplæringsloven omhandler en rekke språkpolitiske spørsmål og er derfor en sentral språklov.

Foto: Getty Images

Fafo-rapport om norsk på arbeidsplassen

I 2020 utarbeidet Fafo, på oppdrag fra Språkrådet, en rapport om norskkunnskaper blant utenlandske tilsatte på norske arbeidsplasser.

Svak norskkompetanse blant utenlandske tilsatte kan gå ut over sikkerheten og føre til flere ulykker på arbeidsplassene, dårligere samarbeid og dårligere produktivitet.

Universiteter og høyskoler bruker utenlandsk arbeidskraft, og norske tilsatte bruker i stadig større grad engelsk som arbeidsspråk. Dermed svekkes norsk både som fagspråk og som fellesspråk.

Med rapporten og formidlinga av resultatene har vi etablert et kunnskapsgrunnlag for og satt søkelyset på et nytt og viktig arbeidsområde for Språkrådet.

Overordnede mål

Språkrådet skal gjennom målrettede aktiviteter fremme norsk språks status og bruk av norsk på utsatte samfunnsområder. Tildelingsbrevet for 2020 slo fast at dette innebærer:

Språkdagen på TV

Språkdagen er Språkrådets store årlige publikumsarrangement. Bakteppet for Språkdagen 2020 var den nye språkloven, som da var til behandling i Stortinget, og som trolig vil bli vedtatt i 2021. I den tilhørende stortingsmeldinga om språk understrekes sektorenes eget ansvar for å gjennomføre norsk språkpolitikk. Språkrådet ønsket å sette søkelyset på de konsekvensene loven og stortingsmeldinga vil få for det offentlige Norge, og inspirere og utfordre til handling.

TV-sendinga

For første gang var Språkdagen primært et digitalt arrangement. Direktesendinga og opptaket er hittil sett av 2650 personer (per 1.1.2021). Dermed fikk Språkdagen 2020 et publikum som var mer enn ti ganger større enn vanlig.

Gjennom TV-produksjonen ble Språkdagen et arrangement for hele landet. De rekordmange positive tilbakemeldingene gjør at Språkrådet ønsker å bruke det digitale formatet også i framtida.

De inviterte i salen og flesteparten av seerne var i hovedmålgruppene for Språkdagen: offentlig tilsette – særlig på ledernivå – som har ansvar for eller interesse av den språkpolitikken som er utformet i språkmeldinga.

Sendinga er lagt ut på YouTube. Den er teksten og tolket til tegnspråk. Debattene er også lagt ut enkeltvis.

Mer informasjon om Språkdagen ligger på Språkrådets nettsider.

Språkrådsdirektør
Åse Wetås og
NRK-journalist
Fredrik Solvang var
verter for Språkdagen
2020.

Språkdagen 2020

Programmet

- NRK-journalist Fredrik Solvang ledet de tre språkdebattene.
- Solvang intervjuet kultur- og likestillingsminister Abid Raja.
- Språkrådets direktør Åse Wetås delte ut en spontan klarspråkspris til assisterende helsedirektør Espen Rostrup Nakstad.
- Lege Wasim Zahid fortalte om legespråk versus pasientspråk.
- Sametingspresident Aili Keskitalo fortalte om hvordan det er å være i språklig mindretall.

Debattene

Språkdagen 2020 hadde tre debatter – om helsespråk, om språk og digitalisering og om mindretallsspråk i Norge:

- Hvordan kan språkarbeid i helsesektoren komme pasientene til gode?
- Hvordan kan språkteknologi forenkle hverdagen?
- Hvordan kan det offentlige styrke det språklige mangfoldet i Norge?

Språkdagen 2020

«Helgelandssykehuset brukte to millioner kroner ekstra hvert år fordi mange pasienter ikke forstod innkallingsbrevene. Nasjonalt kan kostnaden være over 140 millioner kroner årlig.»

Vibeke Herikstad

«Språkloven fremmer gode verdier for et liberalt demokrati. Den tar hensyn til ulike mindretall og erklærer staten som flerspråklig. Det gjør demokratiet vårt sterkere.»

Abid Raja

«Det er fint at Språkdagen setter fokus på alle de norske mindretallsspråkene i en sammenheng. Språkene har nemlig mange av de samme utfordringene og derfor også mange av de samme løsningene. Og når det gjelder det å skape språklige arenaer, har vi kommet lenger for samisk og nynorsk enn for norsk tegnspråk. Så der har vi en jobb å gjøre.»

Guri Melby

«Ganske få forstår forskjellen mellom et regionalt helseforetak og et helseforetak. Det siste er faktisk et sjukehus.»

Espen Rostrup Nakstad

«Digitalisering handler om å finne en balanse mellom presisjonsnivå og forståelige begreper. Og da er det aller viktigste vi gjør, å bruke et klart og tydelig språk som folk forstår. Det må være et menneskevennlig språk som gjør at vi slipper å måtte ringe og spørre: Hva var det dere egentlig mente? For det koster masse ressurser i offentlig sektor.»

Paul Chaffey

Resultater i
2020

Språkrådet skal gjennom målrettede aktiviteter fremme norsk språks status og bruk på utsatte samfunnsområder.

På bakgrunn av dette hovedmålet har Kulturdepartementet fastsatt åtte resultatmål som har vært styrende for Språkrådets ressursprioriteringer i 2020.

Resultatmål 1

«Språkrådet skal bidra til at det sektorovergripende prinsippet i språkpolitikken blir ivaretatt.»

Språkrådet følger opp forslaget til språklov og stortingsmeldinga om språk

I mai 2020 la regjeringa fram Prop. 108 L (2019–2020) Lov om språk (språklova). I lovforslaget tildeles Språkrådet nye forvaltningsoppgaver, og den tilhørende meldingsdelen inneholder en plan som skal styrke og tydeliggjøre sektoransvaret.

I 2020 har Språkrådet prioritert arbeidet med å greie ut om konsekvensene av lovforslaget og stortingsmeldinga. Så snart lovforslaget ble presentert, etablerte vi et eget språklovsprosjekt. Målet med prosjektet er å lage relevante ressurser som skal støtte opp under det nye lovverket, og informasjonspakker om sjølve loven. I 2020 har prosjektet laget planer for å sikre

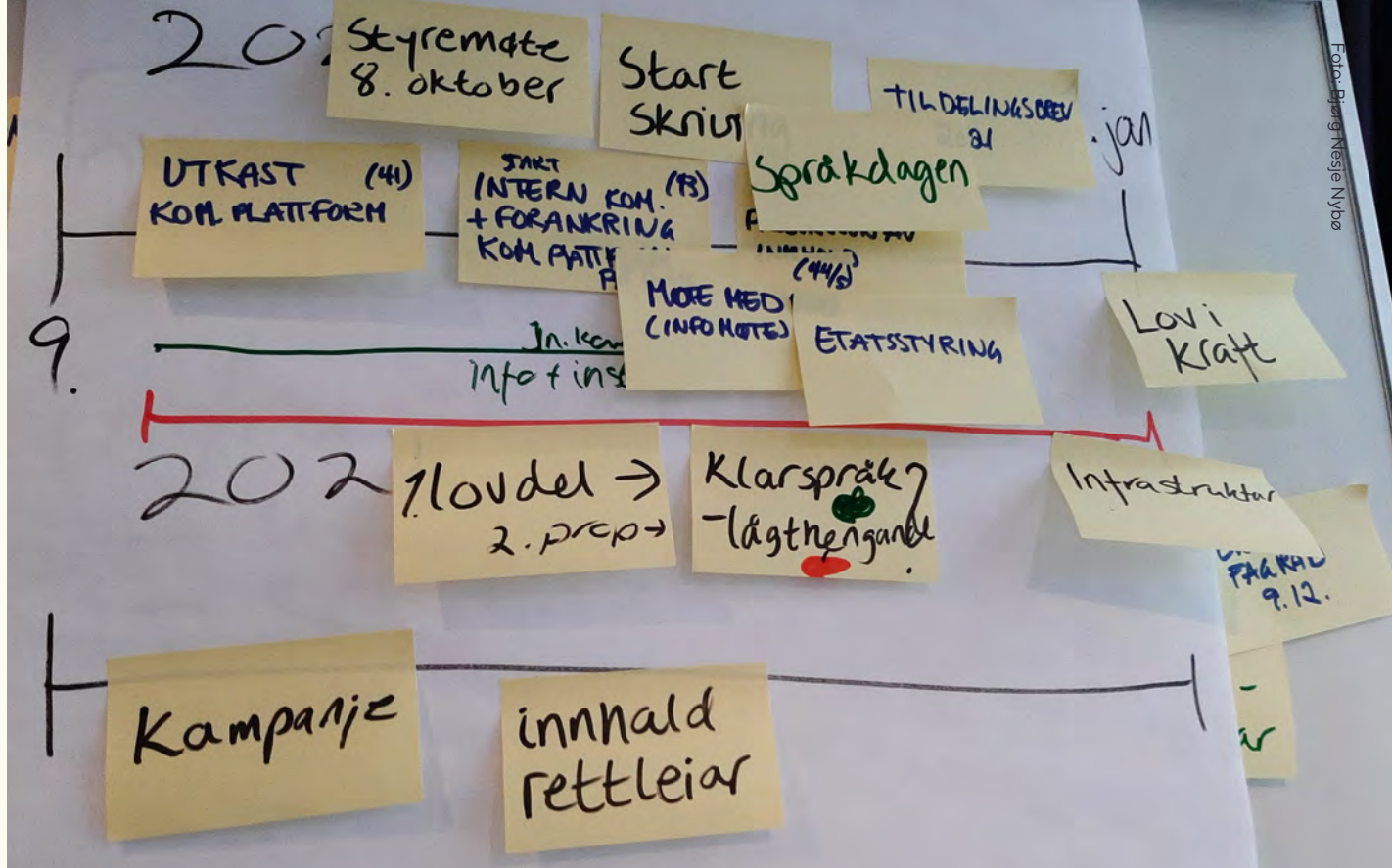
- at berørte aktører får vite hvilke konkrete plikter språkloven og språkpolitikken pålegger dem
- at offentlig sektor tar det ansvaret som språkmeldinga og språkloven pålegger dem, og handler deretter
- at Språkrådet har gode rutiner for å følge opp språkpolitikken

Prosjektet har trukket inn ekstern kompetanse og har i 2020 levert en kommunikasjonsplattform med definerte målgrupper og forslag til budskap og kommunikasjonsiltak. Prosjektet vil bli videreført i 2021.

Tiltak i universitets- og høgskolesektoren

Språkrådet har i en årrekke arbeidet målrettet mot universitets- og høgskolesektoren fordi sektoren har et særlig ansvar for å ivareta og videreutvikle norsk fagspråk.

Språkrådet har dialog med både de høyere utdanningsinstitusjonene og sentrale aktører som Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku), Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (Nokut), Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning (Unit), Forskningsrådet, Norsk Studentorganisasjon (NSO) og Universitets- og høgskolerådet (UHR). Språkrådet følger to hovedspor: Vi har dialog med rektoratene ved universitetene og høgskolene om deres arbeid med oppfølging av språkpolitikk og lokale språkpolitiske retningslinjer, og vi bidrar til å samordne arbeidet med å utvikle og tilgjengeliggjøre terminologi og fagbegreper på nynorsk og bokmål og veileder institusjonene i dette arbeidet.

I 2020 har Språkrådet hatt digitale møter med fire rektorater, laget et e-læringskurs i terminologi (med fagpersoner i UH-sektoren som en av kjernemålgruppene), laget en minileksjon (et e-lynkurs) som skal støtte forelesernes arbeid med fagbegreper, og bidratt i arbeidet med å etablere en termportal med et tilhørende fagmiljø ved Universitetet i Bergen.

Språkrådet ser at formuleringer om institusjonenes språkpolitiske retningslinjer i Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev for 2020 til universiteter og høyskoler har bidratt til å styrke institusjonenes bevissthet om det språkpolitiske ansvaret de har. Vi ser også at Dikus kartlegging av språkpolitiske retningslinjer i sektoren på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet er viktig for at hele sektoren skal arbeide mer systematisk med norsk fagspråk. Språkrådet har gitt råd til Diku i deres arbeid med en gjennomgang av de språkpolitiske retningslinjene ved samtlige institusjoner i universitets- og høyskolesektoren.

Arbeidet i sektoren er et resultat av langsiktig og målrettet språkpolitisk innsats. Effekten av arbeidet er synlig i en rapport som Respons Analyse har levert til Språkrådet. Der kommer det fram at kjennskapen til språkpolitiske retningslinjer i sektoren var nesten dobbelt så stor i 2020 (48 prosent) som i 2013 (26 prosent). Kjennskapen til prinsippet

«Kjennskapen til språkpolitiske retningslinjer i sektoren var nesten dobbelt så stor i 2020 (48 prosent) som i 2013 (26 prosent).»

parallellspråklighet hadde også økt betydelig i perioden.

Høsten 2020 foreslo Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet i budsjettproposisjonen for 2021 en bevilgning på til sammen fire millioner kroner til etablering av en nasjonal termportal ved Universitetet i Bergen. Termportalen skal styrke norsk fagspråk og gjøre kvalitetssikret norsk fagterminologi lettere tilgjengelig. Språkrådet har arbeidet strategisk sammen med Universitetet i Bergen og Norges handelshøyskole for å få etablert en slik termportal. Gamle og nye termbaser fra alle relevante fagområder skal etter planen samles i Termportalen.

En sektorovergripende språkpolitikk

Språkpolitikken er sektorovergripende, og alle sektorer har et sjølstendig ansvar for å følge opp politikken. Språkrådet gir råd og veiledning for å sikre at staten arbeider i tråd med språkpolitikken, og skal følge opp og koordinere arbeidet på tvers av ulike sektorer.

Språkrådet skal se til at staten følger målloven og stedsnavnloven, følger gjeldende rettskrivningsregler og overholder reglene for navnelaging i staten.

Når det gjelder den langsiktige språkpolitikken, kan ikke alle sektorer følges opp samtidig. Her må innsatsen konsentreres om de sektorene som har stor innflytelse over saksfelt, og de virkemidlene som er viktigst for å nå målene. I 2020 har vi brukt mye ressurser på å følge opp og bygge relevante nettverk i kunnskapssektoren og i sektorer som er sentrale i arbeidet med digitalisering, sektorer med ansvar for minoritets- og mindretallspråk og sektorer som er viktige i arbeidet for klart og brukerrettet språk.

Begrepsarbeid i staten

Et overordnet mål for digitaliseringa av staten er at innbyggerne ikke skal måtte oppgi samme informasjon til staten flere ganger. Skal dette målet nås, må ulike virksomheter dele data.

Skal deling og gjenbruk av data fungere, må dataene beskrives. Da er det nødvendig å definere de begrepene som brukes i datasettene. Virksomheter i staten kan dele datasett via Felles datakatalog. I det felles datakatalogsystemet er det opprettet Felles begrepskatalog. Der skal virksomhetene legge inn begrepsbeskrivelser og definisjoner.

Skal statlige virksomheter kunne dele og gjenbruke data, må de være enige om meningsinnholdet

i felles begreper (*harmonisering*). I tilfeller der en harmonisering ikke er mulig, må forskjellene mellom begrepene gjøres tydeligere (*differensiering*). For å få god systematikk i dette arbeidet er det med utgangspunkt i *Standard for begrepskoordinering* laget en revidert standard *Forvaltningsstandard for begrepsharmonisering og begrepsdifferensiering*. Revisjonsarbeidet ble ledet av Språkrådet, og det ble fullført i mai 2020. Standarden ligger nå i Referanse katalogen for IT-standarder hos Digitaliseringsdirektoratet.

Også i 2020 har Språkrådet ledet arbeidet med *fellesoffentlige begreper* i samarbeid med Digitaliseringsdirektoratet. I forbindelse med datamodellering og beskrivelse av datasett har det oppstått behov for omforente definisjoner av en del overordnede begreper, såkalte *fellesoffentlige begreper*. Det er generelle begreper som er sentrale for flere offentlige virksomheter, og som benyttes på tvers av ulike fag- og bruksområder. De fellesoffentlige begrepene ligger høyt i begrepshierarkiet og brukes i stor grad som overbegreper i definisjoner av andre og mer fagspesifikke begreper. Det er første gang arbeid med fellesoffentlige begreper utføres i Norge. Utkast til definisjoner av sju fellesoffentlige begreper ble sendt på høring i høst. Arbeidet er svært viktig for samordning, digitalisering og effektivisering av staten, og Språkrådet vurderer effekten av innsatsen som høy.

De siste åra har Språkrådet blitt en synlig aktør i begrepsarbeidet i staten, og flere tar kontakt med oss for å få hjelp til å rydde i begrepsbruken. Språkrådet oppfattes som en nøytral aktør på feltet, og vi har høy tillit hos samarbeidspartnerne. Derfor ser andre statsorganer det som naturlig at Språkrådet leder et overordnet arbeid med forvaltningsstandarder for begrepsarbeid og fellesoffentlige begreper.

«Høsten 2020 foreslo Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet en bevilgning på til sammen fire millioner kroner til etablering av en nasjonal termportal.»

Det er en utfordring å få økt andelen av nynorske termer i Felles begrepskatalog. Foreløpig er det svært lav nynorskprosent i katalogen. Språkrådet prioriterer arbeidet med å øke antallet nynorske termer, og i tillegg arbeider vi for at katalogen skal utformes på en slik måte at terminologi på flere språk, inkludert nynorsk, blir mer synlig.

Digitaliseringa av staten er en lang prosess. Foreløpig blir det meste av arbeidet gjort bak kulissene. I første omgang er det statsorganene som har direkte nytte av begrepsarbeidet, men på lengre sikt vil det komme hele befolkningen til gode. Begrepsarbeidet vil også gjøre det enklere for de ulike sektorene å ta sin del av ansvaret for å gjennomføre språkpolitikken. Språkrådet vurderer begrepsarbeidet som sentralt i arbeidet for å nå de langsiktige målene i språkpolitikken og har derfor prioritert dette arbeidet i året som gikk.

Strategisk samarbeid på skolefeltet

Språkrådet har i 2020 videreført det gode samarbeidet med Utdanningsdirektoratet og språkorganisasjonene om å sikre at de språkpolitiske målene nås i opplæringa.

I fagfora og i faste kontaktmøter med Utdanningsdirektoratet har Språkrådet lagt vekt på å tematisere utkastet til ny opplæringslov og regjeringas forslag til språklov. I tillegg har vi lagt vekt på å få gjort digitale læremidler og læringsressurser tilgjengelige også på nynorsk. Språkrådet har samarbeidet med andre sentrale aktører på feltet, blant annet Nynorskensenteret og Norges Døveforbund. Dessuten er det etablert nettverk mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD), Utdanningsdirektoratet og Språkrådet for arbeid med å styrke tilbudet

om undervisning i romanes i skolen. Språkrådet vurderer dette som et viktig og konkret steg framover i arbeidet med romanes.

Opplæringsloven er en sentral språklov

Språkrådet har i 2020 gitt en fylldig høringsuttalelse til NOU-en *Ny opplæringslov*. Opplæringsloven er en sentral språklov, og den skal gi elevene rett til opplæring i og på eget språk. Loven skal bidra til styrking av både bokmål og nynorsk, samiske språk, kvensk og norsk tegnspråk.

I 2020 leverte Språkrådet en omfattende høringsuttalelse til NOU 2019: 23 *Ny opplæringslov*. Det er mye positivt i forslaget til ny opplæringslov, men Språkrådet mener at lovutkastet ikke i stor nok grad bidrar til å styrke elevenes språklige rettigheter og sikre at de språkpolitiske målene nås.

Språkrådets høringsuttalelse til NOU 2019: 23 ble lest og brukt av mange andre høringsinstanser. Et forslag til endelig opplæringslov skal sendes på høring i 2021. Språkrådet har gitt uttrykk for en klar forventning om at kravene i språkloven og intensjonene i språkpolitikken blir fulgt opp i lovforslaget, slik at elevenes grunnleggende språklige rettigheter og interesser ivaretas på en god måte.

Språkrådet burde blitt mer involvert i arbeidet med forslaget til ny opplæringslov. Når det blir gjort større systemendringer i viktige språkpolitiske styringsdokumenter, er det en forutsetning at Språkrådet som statens fagorgan i språkspørsmål trekkes inn tidlig i prosessen. Til tross for at vi for lengst har etablert et nettverk av kontakter med relevante aktører på feltet, opplever vi fremdeles at aktørene ikke trekker oss inn i rett tid.

«Nye klarspråk.no inneholder oppdaterte og kvalitets-sikrede råd om godt og klart språk som er nyttige og relevante både for statlig og kommunal sektor.»

Klarspråksfeltet

Språkrådet samarbeider med sentrale aktører for å utvikle klarspråksfeltet og bygge klarspråkskompetanse.

I 2020 støttet vi klarspråksemner både ved Det juridiske fakultet og Det humanistiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Vi videreførte og videreutviklet også det mangeårige samarbeidet med Digitaliseringsdirektoratet (tidligere Direktoratet for forvaltning og IKT, Difi) og KS. Språkrådet sitter i styringsgruppa for det femårige programmet for klart språk i kommunesektoren, som ledes av KS. Vi har også innhentet kompetanse fra både KS og Digitaliseringsdirektoratet i arbeidet med å fornye nettstedet klarspråk.no (se egen omtale). Resultatet er oppdaterte og kvalitetssikrede råd om godt og klart språk som er nyttige og relevante både for statlig og kommunal sektor.

Annet relevant samarbeid

Språkrådet har faste årlige samarbeidsmøter med flere aktører som er viktige for gjennomføring av språkpolitikken, blant annet Statped, Kvensk institutt og Standard Norge.

Vi har etablert plattformer for mer langsiktig samarbeid med flere sentrale aktører i ulike sektorer. I 2020 hadde vi nådd alle målene i den samarbeidsplanen vi har laget sammen med Standard Norge, og vi tok fatt på arbeidet med å definere nye mål for neste samarbeidsperiode. Metodikken i dette arbeidet kan overføres til andre arbeidsområder, og vi ser at det å bruke ressurser på relevant nettverksbygging gir en langsiktig positiv effekt for språkpolitikken.

Språkrådet har også et godt langsiktig samarbeid med Universitetet i Bergen (UiB), som forvalter Språksamlingene. *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* eies av Språkrådet og UiB. UiB er en viktig samarbeidspartner og leverer verdifulle bidrag i arbeidet med å nå viktige mål for språkpolitikken.

Resultatmål 2

«Språkrådet skal arbeide for sikring av norsk språk på samfunnsområder der språket er under særlig press.»

Økt bevissthet om norsk fagspråk

I 2020 så vi resultater av mange års strategisk arbeid for å styrke norsk fagspråk.

Det er svært positivt at universitets- og høyskolesektoren er i ferd med å lage et system for å ivareta og videreutvikle norsk fagspråk som sikrer etterlevelse av universitets- og høyskoleloven paragraf 1-7. I 2020 samarbeidet Språkrådet tett både med sentrale organisasjoner i universitets- og høyskolesektoren og med de aktuelle direktoratene. Vi hadde også møter med fire rektorater om deres arbeid med språkpolitiske retningslinjer. Konkrete mål for arbeidet vårt har vært å få språk inn som en del av kvalitetsbegrepet i høyere utdanning, sikre implementeringa av språkpolitiske retningslinjer ved institusjonene og hente ut tall og informasjon gjennom undersøkelser i sektoren, slik at vi kan vite at vi arbeider effektivt og riktig i Språkrådet.

Høsten 2020 publiserte Språkrådet rapporten *Parallellspråk og språkpolitikk i UH-sektoren*. Rapporten dokumenterer resultatene av flere års systematisk arbeid i Språkrådet for å styrke norsk fagspråk og oppsummerer situasjonen på feltet.

En undersøkelse av undervisningsspråket i norsk høyere utdanning, gjennomført for Språkrådet høsten 2020, viser dessuten at den språkpolitiske bevisstheten i sektoren er høyere enn før: Langt flere tilsatte ved høyskoler og universiteter er nå

klar over at det finnes språkpolitiske retningslinjer for arbeidet deres ved institusjonen eller instituttet, enn tilfellet var i en tilsvarende undersøkelse i 2013. I perioden mellom de to undersøkelsene har Språkrådet drevet med nettverksbygging, påvirkningsarbeid og informasjonsarbeid rettet mot ulike nivåer i sektoren.

I tildelingsbrevene til universitetene og høyskolene for 2020 pekte Kunnskapsdepartementet på at institusjonene har et lovpålagt ansvar for norsk fagspråk, og at de skal ha egne språkpolitiske retningslinjer. Både Universitetet i Bergen (UiB), Høgskolen på Vestlandet (HVL) og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) har opprettet egne språkpolitiske utvalg de siste par åra. Dette er et konkret og viktig tiltak som Språkrådet har anbefalt og arbeidet for. Det sikrer implementering og oppfølging av institusjonenes retningslinjer. Årsrapporten som Norges handelshøyskole (NHH) publiserte i mars 2020, har et eget avsnitt om språkforholdene ved skolen.

Universitets- og høyskolelovutvalgets NOU 2020: 3 med forslag til ny universitets- og høyskolelov inneholder et helt kapittel om norsk fagspråk. Utvalget foreslår at paragrafen fra den nåværende loven videreføres. Slik blir fagspråket løftet fram i lovforslaget, og det er viktig. Språkrådet har hatt dialog med lovutvalget om dette, og vi leverte høringsuttalelse om lovforslaget i 2020.

«Hvor stor betydning språk har på arbeidsplassene, er trolig undervurdert i store deler av arbeidslivet. For mange dreier det seg om å finne praktiske løsninger på akutte situasjoner. Diskusjonen bør heller handle om bevissthet om og anerkjennelse av at språk har en selvstendig betydning for organisering av arbeid, arbeidsmiljø og hvordan produksjonen fungerer.»*

I statsbudsjettet for 2021 får lærebokutvalget, som gir økonomisk støtte til pensumlitteratur på norsk og samisk, doblet bevilgningene sine. Språkrådet har arbeidet for dette og for den svært positive satsinga på terminologiarbeid i norsk fagspråk som vi ser i statsbudsjettet for 2021.

**Norskkompetanse blant arbeidstakere født i utlandet, 2. utg. Faforrapport 2020:27, på bestilling fra Språkrådet.*

Et arbeidsliv med mulighet for å lære norsk

Et sentralt mål i språkpolitikken er at alle som bor i Norge over lengre tid, skal kunne lære seg og bruke norsk. Språkrådet har i flere år arbeidet for å øke kunnskapen om grupper som av ulike årsaker ikke tar fullt ut del i det norske språkfellesskapet.

«I Språkrådets befolkningsundersøkelse fra 2020 svarte 89 prosent av de spurte at det er viktig at norsk språk står sterkt. Over halvparten (55 prosent) syntes engelsk blir brukt i for mange situasjoner der norsk ville ha fungert like godt.»

EØS-innvandrerne, som ikke har rett eller plikt til norskopplæring, kan lett havne utenfor språkfellesskapet. Språkrådet gav derfor forskningsstiftelsen Fafo i oppdrag å undersøke holdninger til og kunnskap i norsk blant utenlandske arbeidstakere i tre ulike bransjer. Resultatene av undersøkelsen ble presentert på et nettseminar i regi av Fafo og Språkrådet i desember 2020. Rundt 250 deltakere fikk med seg seminaret, og samme dag diskuterte Språkrådets direktør norskopplæring med statssekretær Grunde Almeland (Kunnskapsdepartementet) i Dagsnytt 18. Nettseminaret bidro til å synliggjøre språkpolitikken på et område der Språkrådet har trappet opp innsatsen de siste åra, og til å synliggjøre vår etablering av nettverk blant aktører i arbeids- og næringsliv.

I 2020 ble det lyst ut masterstipend til studenter som ville skrive om arbeid med norsk i arbeidslivet. Ingen av søknadene oppfylte kriteriene i utlysningen, og Språkrådet besluttet derfor å ikke dele ut stipendmidler på dette fagområdet.

Det viktige terminologiarbeidet

Termene er byggesteinene i fagspråket. Språkrådet er nasjonalt samordningsorgan for terminologi.

Språkrådet har arbeidet med å bygge opp norsk fagterminologi på en rekke felt gjennom flere år. Det har vi gjort blant annet ved å etablere og veilede grupper av fagpersoner som på tvers av institusjonene samarbeider om å utvikle terminologi innenfor sitt fag, og ved å bidra til utvikling av termbaser i mange fag.

Språkrådet har i lengre tid arbeidet for mer systematisk utvikling og tilgjengeliggjøring av fagterminologi. I 2019–2020 har vi også gjennomført et politisk-strategisk samarbeidsprosjekt med UiB og NHH for å få etablert en nasjonal norsk termportal. Høsten 2020 gav dette arbeidet konkrete resultater: I statsbudsjettet for 2021 bevilger Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet fire millioner kroner til etablering av en nasjonal termportal ved UiB. Den nasjonale termportalen vil bli en tverrsektoriell teknisk plattform for norsk fagterminologi. Portalen vil være til nytte for forskere, undervisere og andre fagfolk, for studenter og oversettere og for tilsatte i offentlig forvaltning med flere. Språkrådet har ansvaret for å koordinere innsatsen til aktørene og for å sikre at portalen blir et godt verktøy i arbeidet for å nå språkpolitiske mål.

E-læringskurs i terminologi

I mai 2020 lanserte Språkrådet e-læringskurset *Begrip begrepene! – et innføringskurs i terminologi- og begrepsarbeid*. E-læringskurset var blant de viktigste tiltakene våre i 2020. Kurset gir en enkel innføring i begrepsanalyse, definisjonsskriving, termdanning og termvalg. I tillegg gir det en kort innføring i organisering av arbeidet med begreper og terminologi. Kurset er laget i samarbeid med Digitaliseringsdirektoratet. Kurset har fått internasjonal oppmerksomhet, da det er det første i sitt slag.

Hovedmålgruppene for kurset er tilsatte i offentlig forvaltning og i universitets- og høgskolesektoren som arbeider med å skrive definisjoner eller lage norske termer. Kurset kan være relevant også for andre som arbeider med fagspråk eller kommunikasjon. Kurset er mye brukt, særlig av offentlig

«I Språkrådets befolkningsundersøkelse fra 2020 svarte 85 prosent av de spurte at det er viktig at norsk brukes i størst mulig grad i samfunnet.»

tilsatte. I offentlig sektor registrerer vi både økt interesse og behov for begrepsarbeid.

Med e-læringskurset i terminologi kan Språkrådet nå fram til mange. Kurset er delt inn i moduler, og det er lagt opp til at man kan ta enkeltmoduler. På den måten dekker e-læringskurset behovet for opplæring i begrepsanalyse og definisjonsskriving i forbindelse med digitaliseringsarbeidet og deling og beskrivelse av datasett i offentlig sektor. I universitets- og høgskolesektoren pågår det mye arbeid med oversettelse av termer til norsk innenfor flere fag, og kurset dekker behovet for opplæring i termddanning og termvalg.

Klasseromskurs i terminologi

Før mars 2020 holdt Språkrådet klasseromskurs i terminologi. Klasseromskursene er i hovedsak rettet mot en bestemt virksomhet eller målgruppe. En gang i året pleier vi dessuten å holde et mer generelt klasseromskurs som er åpent for alle, men i 2020 ble dette kurset avlyst på grunn av koronasituasjonen.

Minileksjon i terminologiarbeid

I februar 2020 arrangerte Språkrådet inspirasjonsseminaret *Fagspråk på 1-2-3 – hvordan lage fagordlister i en fei!* for faggrupper på Høgskolen i Volda og på Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Vi hadde også med oss en representant fra en eksisterende termgruppe, som fortalte om behovet for norsk fagspråk og fagordlister til studentene og om erfaringer fra terminologiarbeid. Opplegget slo godt an, og vi planla tilsvarende opplegg på flere institusjoner i løpet av 2020. Koronasituasjonen satte imidlertid en stopper for planen, og vi laget derfor en nettbasert minileksjon.

Minileksjonen viser hvordan man setter i gang og organiserer terminologiarbeid, og hvordan man kan tilgjengeliggjøre og publisere fagordlister. Minileksjonen fungerer også som en inngangsport til det mer omfattende e-læringskurset *Begrip begrepene!*

Målet med minileksjonen er å gi undervisere et lavterskeltilbud i terminologiarbeid. Språkrådet har tidligere tilbudt tilsatte i universitets- og høgskolesektoren mer omfattende og mer faglig kursing og veiledning i terminologiarbeid, men dette tiltaket har ikke fått god nok respons. Minileksjonen skal motivere og inspirere undervisere til å arbeide mer systematisk med fagspråk og terminologi, slik at studenter skal få kjennskap til norske termer innenfor faget sitt.

I desember 2020 inngikk Språkrådet en avtale med Norges handelshøyskole (NHH) om å distribuere minileksjonen der som et pilotprosjekt. Pilotprosjektet blir gjennomført i begynnelsen av vårsemesteret 2021. Språkrådet planlegger å distribuere minileksjonen ved flere universiteter og høgskoler seinere i 2021, og vi håper å kunne bruke erfaringene fra NHH til å finne en god framgangsmåte som kan brukes ved den brede lanseringa.

Etablering av nettverk i helsesektoren

Terminologiarbeid i helsesektoren er et prioritert arbeidsfelt for Språkrådet, og én av Språkrådets tre terminologer har fra og med høsten 2020 hatt terminologi i helsesektoren som hovedoppgave.

Et av målene for 2020 var å etablere et nettverk i sektoren. Språkrådet er fast medlem av Tidsskrift for Den norske legeforenings gruppe for medisinsk

fagspråk. Sammen med denne gruppa og andre sentrale aktører i sektoren, som Direktoratet for e-helse og Helse sør-øst, begynte Språkrådet høsten 2020 å planlegge et seminar om helsespråk. Formålet med seminaret er å samle sentrale aktører og skape et nettverk som kan brukes i det videre arbeidet med språk i helsesektoren. Seminaret er utsatt fra høsten 2020 til våren 2021.

Språkrådet har i pandemiperioden også samarbeidet med Folkehelseinstituttet (FHI) og gitt terminologisk veiledning i instituttets arbeid med koronarelaterte termer. Dette arbeidet førte til at gjennomarbeidede termer og definisjoner ble publisert før pressekonferanser, slik at mediene og andre kunne ta i bruk riktig terminologi. Riktig terminologi er særlig viktig for god, klar og konsis kommunikasjon i en krisesituasjon.

Mastergradsstipender i terminologi og fagspråk

I 2020 lyste Språkrådet ut to mastergradsstipender i terminologi og fagspråk. Ingen av de tre søknadene som kom inn, oppfylte kriteriene i utlysningen, og vi valgte derfor å ikke dele ut stipendmidler på disse fagområdene.

Undersøkelse om standarder og digitalisering

Språkrådet ønsket å undersøke hvilken rolle standarder spiller i digitalisering av offentlige tjenester, og hvilke standarder som er viktige for digitalisering. I løpet av året fant vi ut at vi ikke ville få den informasjonen vi trenger til vårt arbeid, gjennom en slik undersøkelse. Undersøkelsen ble derfor ikke gjennomført.

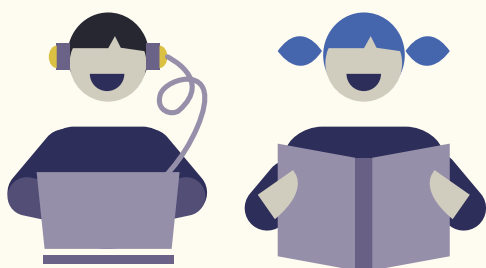
Barn og mediespråk

Barn og unge bruker mye tid på digitale medier. Dermed blir de digitale flatene veldig viktige språkarenaer – og språkpolitiske arenaer.

I 2019 innledet Språkrådet et samarbeid med Medietilsynet, og for første gang inneholdt tilsynets store undersøkelse *Barn og medier* også spørsmål om mediespråket. Resultatene av undersøkelsen ble lagt fram i 2020. De viser at engelskspråklig innhold dominerer når unge mellom 9 og 18 år ser på YouTube, spiller spill og ser på film eller serier, mens norsk brukes mest når de leser nyheter. Vi satte søkelys på dette i 2020: Undersøkelsen *Barn og medier* var sak på Dagsrevyen, i Dagsnytt 18, på nrk.no og i flere andre medier gjennom NTB. Sammen med Medietilsynet produserte vi en film til digital lansering av undersøkelsen. Filmen vil vi også bruke i andre sammenhenger og formidle til aktuelle aktører i tida framover.

Språkrådet arbeider for å styrke det norskspråklige digitale medietilbudet. Målet er at norskandelen skal bli større i de mediekanalene som ifølge undersøkelser har et magert tilbud i dag, og at det skal finnes et tilbud på begge de norske skriftspråkene. Dette er viktig for språkutviklinga til barn og unge, som bruker mye tid på disse kanalene, og for utviklinga og stillinga til det norske språket i dette sentrale språklige domenet.

Medietilsynet er en strategisk viktig samarbeidspartner for Språkrådet på dette feltet, og samarbeidet bidrar til implementeringa av den sektorovergrepene språkpolitikken. Samarbeidet med Medie-

«Engelskspråklig innhold dominerer når unge mellom 9 og 18 år ser på YouTube, spiller spill og ser på film eller serier, mens norsk brukes mest når de leser nyheter.»

tilsynet har gitt ny kunnskap om språksituasjonen på et område der slik kunnskap har manglet. Det finnes flere politiske virkemidler som skal stimulere til bruk av norsk språk i bøker, aviser og trykte læremidler. For digitale medier finnes det få slike virkemidler. Tallgrunnlaget fra Medietilsynet viser at det er for lite attraktivt norskspråklig innhold i nye, digitale kanaler.

I tillegg til undersøkelsen fra Medietilsynet gjennomførte Kantar TNS på oppdrag fra Språkrådet i 2020 en undersøkelse om språk i medietilbudet til de yngste barna. I *Mediebarn 2020* ble språksituasjonen blant de yngste barna, fra 3 til 11 år, kartlagt. Undersøkelsen viser de samme tendensene som i Medietilsynets *Barn og medier*. Norsk språk står svakest i nyere, digitale medier. Til sammen gir de to undersøkelsene et godt bilde av situasjonen for norsk språk i medier brukt av barn og unge mellom 3 og 18 år.

I 2020 samarbeidet Språkrådet med Norsk barnebokinstitutt og Nasjonalbiblioteket for å øke kunnskapen om flerspråkighet blant barn og unge. Det ble arrangert et seminar med deltakere fra kulturbransjen og bibliotekene og barne- og ungdomsarbeidere. På seminaret ble nye innvandrerspråk i Norge, tegnspråk, samiske språk og nasjonale

minoritetsspråk belyst, i tillegg til nynorsk og bokmål. Arrangementet bidro til å øke kunnskapen om flerspråkighet. For Språkrådets del bidro det til profilering og nettverksbygging på et område der Språkrådet hittil ikke har spilt noen større rolle.

Språkrådet tildelte tre mastergradsstipender på området kultur og medier i 2020. De innleverte masteroppgavene bidro med ny kunnskap om anglismer i ungdomsprogrammer på NRK, emotikonbruk på Facebook og anglismer i dubbede tv-programmer for barn. Oppgavene er tilgjengelige for alle på Språkrådets nettsider.

Språkrådet har også kommet med to skriftlige innspill til Kulturdepartementets pågående arbeid. I innspillet til ny barnekulturmelding understreket Språkrådet hvor viktig det er å legge til rette for at det blir skapt attraktivt digitalt innhold på norsk for barn og unge i Norge. I innspillet til ny mediestøtte-lov argumenterte Språkrådet for at også språkpolitiske hensyn må vektlegges når mediestøtte skal tildeles.

Samarbeidet med Medietilsynet ble i 2020 prioritert i stedet for det planlagte samarbeidet med framtida.no og Bibliotekforeningen.

Resultatmål 3

«Språkrådet skal arbeide for at offentlige og private virksomheter i Norge får økt tilgang til, og tar i bruk, teknologiske språkressurser på norsk.»

Norsk språkteknologi

Skal norsk fortsette å være et samfunnsbærende språk, må vi kunne bruke språket i alle sammenhenger. Da må også språkteknologien fungere på norsk.

Arbeidet med språkteknologi kommer alle innbyggerne i Norge til gode, siden språkteknologiske løsninger brukes i offentlige tjenester og finnes i de fleste norske hjem. Både prateroboter, automatiske oversettelsesprogrammer og talegjennkjennere bruker språkteknologi.

Det trengs språklige grunnlagsressurser for å utvikle språkteknologi. Slike ressurser er blant annet ordlister, oversettelser, transkribert tale og termlister. Det kan også være tekster som er produsert for helt andre formål enn det å bli brukt i språkteknologi, for eksempel saksdokumenter, e-poster og Twittermeldinger. I Norge samles slike grunnlagsressurser i språkbanken ved Nasjonalbiblioteket, der de er tilgjengelige og gratis for alle. Produsentene som utvikler språkteknologiske løsninger på grunnlag av slike ressurser, slipper dermed å bruke tid og penger på å samle eller produsere ressursene sjøl, og det er mer sannsynlig at ulike typer språkteknologi blir tatt i bruk på norsk.

Språkrådets rolle som pådriver og rådgiver

Språkrådet er pådriver i arbeidet med å samle grunnlagsressurser, både i samarbeid med Nasjonalbiblioteket og i internasjonale organisasjoner og prosjekter. Vi informerer både offentlige og private virksomheter om hva som er spesielt med språkdata, hvor verdifulle dataene er, og hvor viktig det er å dele dem til gjenbruk. Vi forteller også om hvorfor og hvordan de skal leveres til gjenbruk.

Språkrådet informerer dessuten om hvilke vurderinger offentlige virksomheter må gjøre når de skal skaffe seg språkteknologiske produkter.

For å kunne gi gode råd trenger vi informasjon om hvilke ressurser utviklere trenger, hva ressursene brukes til, og hvor de finnes. Vi trenger også å vite noe om hva slags språkteknologi som er i bruk, hva slags kvalitet den har, og hva vi kan forvente oss av språkteknologi i framtida. En del av arbeidet vårt går derfor ut på å innhente informasjon fra utviklere og forskere og å delta i internasjonale nettverk og prosjekter.

I 2020 gjorde Språkrådet en forundersøkelse for å finne ut av hva slags språkteknologiske løsninger som brukes i velferdsteknologi. Undersøkelsen viste

«Språkrådet prioriterer arbeid med dialektvariasjon i taledata, talekorpus og taletranskripsjon, slik at de språkteknologiske løsningene skal kunne forstå flere dialekter. Vi har også prioritert tekstressurser på nynorsk.»

at velferdsteknologien ikke er så ulik den generelle språkteknologien, og vi finner ikke grunn til å gå videre med velferdsteknologi som separat tema. Språkteknologi er uansett sentralt i universell utforming og velferdsteknologi.

Språkrådet lyste i 2020 ut masterstipender til studenter som vil skrive om språkteknologi. Ingen av søknadene kvalifiserte til stipend.

Plan for samarbeid mellom Språkrådet og Nasjonalbiblioteket

I 2020 har Språkrådet fortsatt samarbeidet med språkbanken ved Nasjonalbiblioteket om å samle inn språklige grunnlagsressurser for å legge til rette for utvikling av språkteknologi på norsk. Nasjonalbiblioteket og Språkrådet har i fellesskap laget en plan for samarbeidet. Språkrådets rolle i samarbeidet er å ivareta språkpolitiske hensyn når det skal avgjøres hvilke språklige grunnlagsressurser man

skal prioritere å utvikle. Språkrådet skal også gi råd til offentlig forvaltning om bruk av ressurser i språkbanken. Dessuten skal Språkrådet hvert år legge fram en oppdatert kartlegging av behovene for grunnlagsressurser i utviklertmiljøer og forskningsmiljøer.

Som i 2019 har vi prioritert å arbeide med dialektvariasjon i taledata, talekorpus og taletranskripsjon, slik at de språkteknologiske løsningene skal kunne forstå flere dialekter. Vi har også prioritert tekstressurser på nynorsk. Utgangspunktet for prioriteringene er en kartlegging fra 2019, som er justert noe i 2020.

Den planlagte nasjonale kartlegginga av behov for språkressurser i språkbanken etter mønster av landrapport for Norge i META-NET utgår fordi Språkrådet har blitt invitert til å delta i et større europeisk prosjekt (European Language Equality

55 %

«Over halvparten av de spurte i befolkningsundersøkelsen fra 2020 synes engelsk blir brukt i for mange situasjoner der norsk ville fungert like godt.»

(ELE)) av samme type. Språkrådet mener det er mer effektivt å gjennomføre en slik kartlegging sammen med internasjonale samarbeidspartnere. ELE er beskrevet nedenfor i avsnittet om internasjonalt samarbeid.

På grunn av koronasituasjonen er noen planlagte arrangementer nedprioritert eller utsatt. Det gjelder innspillsseminar om utdanning i språkteknologi i Norge og seminar om bruk av språkteknologi i offentlig sektor (i samarbeid med Nasjonalbiblioteket). Det siste seminaret er utsatt til mars 2021.

Nye ressurser i språkbanken

I 2020 har vi prioritert å få utviklet flere og bedre talerressurser og flere og bedre nynorskressurser. I 2019 satte Språkrådet i gang et pilotprosjekt sammen med Nasjonalbiblioteket og Landsmanslutninga av nynorsk kommunar, med innhøsting av saksdokumenter fra nynorsk kommuner for å øke tekstmengden på nynorsk i språkbanken. Prosjektet er utvidet i 2020, og et korpus på 127 000 000 ord ligger nå i språkbanken, sammen med en rekke nye ressurser som også kom i 2020, for eksempel terminologi, oversatte tekster og talerressurser.

Disse ressursene vil bidra til bedre talegjenkjenning, bedre dialektforståelse og bedre automatisk oversettelse mellom norsk og engelsk og mellom nynorsk og bokmål.

Rådgiving og samarbeid

Språkrådet skal blant annet gi råd om språkteknologi. Vår rolle som rådgivende organ gir oss muligheten til å nå fram til offentlige virksomheter og

sikre at målloven blir etterlevd, og at bredden i normen blir ivaretatt, og å informere om hvor viktig det er at også språkteknologiske produkter gir rom for bedre dialektforståelse.

Språkrådet har gitt råd og holdt seg oppdatert om utviklinga av nynorskroboten til Nynorsk pressekontor (NPK). Roboten er etterspurt av offentlige virksomheter og blir dessuten brukt i grunnopplæringa og av NPK sjøl.

Språkrådet har også bistått Stortinget med råd og er i løpende kontakt med Stortinget for å bidra til at Stortingets tale-til-tekst-teknologi dekker behovet for talegjenkjenning av ulike dialekter og kan produsere skriftlige tekster på både bokmål og nynorsk.

De første språkdataene (oversettelsesminner mellom bokmål og nynorsk) fra nynorskroboten og taledata fra Stortinget ligger allerede i språkbanken, og de kan fritt gjenbrukes. Dette er viktige tilskudd til utvikling av språkteknologi på norsk.

Når vi kan følge med på arbeidet med å ta i bruk ny språkteknologi, blir vi bedre rådgivere i neste omgang. Vi holder oss orientert om utviklinga og implementeringa av ny teknologi. Våre observasjoner kan brukes i nye, lignende prosjekter.

For å kunne forstå kunde- og brukerperspektivet bedre har vi også etablert kontakt med NRK, NTB og Nav.

«Send språkdataene dine til gjenvinning! Vår veileder viser deg hvordan.»*

Veileder for innsamling av språkdata

Mange offentlige virksomheter har ressurser som er verdifulle for språkteknologi, kanskje uten å vite det sjøl. Å understreke at språkdata også er data som må tilgjengeliggjøres for videre- og gjenbruk, er en viktig del av arbeidet vårt. Språkrådet har flere ganger nevnt dette i innlegg i *Faglig arena for informasjonsforvaltning*, som har deltakere fra flere viktige statsorganer. En tilbakevendende kommentar etter slike innlegg er at tanken om språkdata er ny og ukjent.

Språkdata blir nå omtalt i digitaliseringsrundskrivet. For å konkretisere hva virksomhetene må gjøre for å følge opp oppfordringene i digitaliseringsrundskrivet, har Språkrådet sammen med Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) og Nasjonalbiblioteket utarbeidet en veileder for innsamling av språkdata. Veilederen forteller hva språkdata er, hvordan de kan gjenbrukes, og hvordan man kan levere dem til gjenbruk. Veilederen er en del av Digdirs verktøykasse for deling av data.

Hovedmålgruppa for veilederen er ledere i offentlig sektor. Veilederen vil gjøre det lettere for det offentlige å levere fra seg språkdata. Slik hjelper Språkrådet det offentlige med å ta sin del av ansvaret for språkpolitikken. I neste omgang vil arbeidet komme både utviklere og befolkningen til gode.

*Veilederen er en del av Digdirs verktøykasse for deling av data.

En tydelig effekt av informasjonsarbeidet er synliggjøring av språkdata som data.

Bruk av språkteknologi i offentlig sektor og veileder for praterobot på begge skriftspråk

I 2020 fikk Språkrådet og Digitaliseringsdirektoratet resultatene fra en undersøkelse om bruk av språkteknologi i offentlig sektor. Via Ipsos fikk vi kartlagt blant annet hvilke språkteknologiske løsninger som var i bruk, og hvilke løsninger virksomhetene ønsket å ta i bruk. Vi fikk også vite i hvilken grad disse løsningene støttet nynorsk. Flere virksomheter meldte at de ønsket å ta i bruk prateroboter i sitt tjenestetilbud. Vi startet derfor arbeidet med å lage en veileder for virksomheter som vil ta i bruk prateroboter. Veilederen skal bidra til at flere tilbyr prateroboter som oppfyller språkbrukernes rettigheter og ivaretar språkpolitiske hensyn.

Internasjonalt samarbeid

Språkrådet deltar i både nordiske og europeiske nettverk for språkteknologi. Det gir oss ny kunnskap og setter Norges arbeid for språkteknologi i sammenheng med resten av Europa. Vi kan følge med på større, internasjonale retninger i utviklinga av ny språkteknologi. Kunnskapen vi får, kan brukes som grunnlag for prioriteringer.

Språkrådet og Nasjonalbiblioteket representerer Norge i ELRC (European Language Resources Coordination), som samler inn grunnlagsressurser for automatiske oversettelser, først og fremst tidligere oversettelser og flerspråklige termlister. ELRC er en del av CEF Digital (Connecting Europe Facility), et europeisk digitaliseringsprogram som skal gjøre det mulig for både innbyggere og myndigheter å ta i bruk tjenester og verktøy i andre land. Norge er med i CEF Digital. Bruk av automatisk oversettelse bidrar til at tjenestene kan fungere over landegrensene.

Språkrådets rolle i ELRC-sammenheng er å informere offentlig sektor i Norge om hvor verdifulle språkdataene er, og hvor viktige grunnlagsressursene

er for at automatisk oversettelse skal virke. Offentlige virksomheter må altså levere fra seg språkdata som kan brukes i arbeidet med å utvikle de automatiske verktøyene.

Flere virksomheter har levert inn oversettelsesminner, enten direkte til språkbanken eller via oversettelsesbyråer. Oversettelsesminnene har blitt videresendt til ELRC, som tar dem i bruk i det automatiske oversettelsesprogrammet *eTranslation*. Noen offentlige virksomheter har allerede tatt i bruk eller vurderer å ta i bruk *eTranslation*, blant annet anskaffelsesavdelinga i Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ), som i år leverte oversettelsesminner fra Doffin.

Språkrådet fungerer som nasjonalt kompetansesenter for språkteknologi i ELG (European Language Grid). Ved å delta i et slikt internasjonalt nettverk blir vi invitert med som norsk koordinator i det EU-finansierte prosjektet ELE (European Language Equality). ELE skal kartlegge hvor godt utviklet språkteknologien er for de enkelte europeiske språkene. Kartlegginga er en fortsettelse av META-NETs tilsvarende kartlegging fra 2012. Språkrådets planlagte fortsettelse av denne kartlegginga ble derfor endret, slik at vi kan koordinere oss med resten av Europa. Prosjektet varer fra 1. januar 2021 til midten av 2022. Innenfor prosjektet skal det også utarbeides en felles europeisk strategi for å nå målet om at språkteknologi og kunstig intelligens skal fungere like bra på alle Europas nasjonalspråk innen 2030.

Språkrådet deltar i arbeidsgruppa for språkteknologi (ASTIN), som er etablert av språknemndene i Norden. Arbeidsgruppa gir råd til språknemndene når det gjelder strategiske og politiske problemstillinger på språkteknologiområdet. ASTIN satte sammen programmet for det 65. nordiske språkmøtet, som skulle vært holdt høsten 2020, men som er utsatt til 2021.

Resultatmål 4

«Språkrådet skal arbeide for et bedre og klarere forvaltningsspråk.»

Målbruksrapporteringa

Skal innbyggerne i Norge få oppfylt de språklige rettighetene sine, må statsorganer og departementer etterleve målloven. Målbruksrapporteringa er et tidkrevende arbeid som Språkrådet prioriterer høyt.

På oppdrag fra Kulturdepartementet fører Språkrådet tilsyn med målbruken i sentrale statsorganer og departementer. Gjennom tilsynet gir Språkrådet individuell tilbakemelding til alle statsorganer og departementer. Vi informerer om reglene som gjelder, om god praksis og om hjelpemidler. Vi gir også generelle råd om målloven og svarer på spørsmål om tolkning av regelverket.

Det systematiske tilsynsarbeidet Språkrådet gjør, er viktig for å holde nynorskprosenten oppe i statlige tekster. Vi forsøker å gi jevn oppfølging gjennom året, blant annet ved å følge med på hvordan statsorganene gjennomfører målbruksplanene de sender oss. I enkelte tilfeller tar vi kontakt med overordnet departement i sektorer der vi ser at flere organer strever med å oppfylle lovens krav. Vi tilbyr også nynorsk kurs til statsorganer som ser ut til å trenge det.

Ikke alle statsorganer leverer rapport om målbruk i offentlig tjeneste hvert år. Dermed blir det vanskelig å sammenligne tallene fra ett år til det neste. For 2019 bad vi om rapportering fra 157 organer, men fikk bare svar fra 118.

Dagens mållov og rapporteringsmetode er laget for tekster på papir. Med den nye språkloven og den maskinelle innhøsteren Målfrid (se egen omtale) blir målbruksrapporteringa mer effektiv og bedre tilrettelagt også for digitale tekster. Statistikkgrunnlaget vil trolig også bli bedre med nye rapporteringsverktøy.

Målfrid – klar for testrunde i 2021

Målfrid er et verktøy for digital innhøsting av målbruksdata. Verktøyet blir utviklet av Språkrådet i samarbeid med Nasjonalbiblioteket. Med Målfrid får staten et nytt redskap i arbeidet for reell likestilling mellom nynorsk og bokmål.

Målfrid springer ut av tidstyvprosjektet i staten (2016), der mange organer meldte at de brukte mye tid på målbruksrapporteringa. Målet med verktøyet Målfrid er at statsorganene og departementene skal

bruke mindre tid på å kartlegge fordelinga mellom de to målformene i egen tekstproduksjon. Et mer digitalt mållovstilsyn vil gjøre det lettere for Språkrådet å følge opp statsorganer som trenger hjelp med målbruken, og lettere for statsorganene å levere målbruksrapporter.

I 2020 har Språkrådet jevnlig hatt samarbeidsmøter med Nasjonalbiblioteket. Språkteknologene ved språkbanken har utviklet en egen innhøstingsmetode for Målfrid og en metode for å analysere fordelinga av bokmål og nynorsk i de nettekstene som høstes inn. Sammen har vi testet kvaliteten på språkanalysen. I 2021 skal Målfrid brukes i målbruksrapporteringa for første gang. Arbeidet med Målfrid har vært prioritert i 2020.

Foreløpig vil Målfrid bare høste inn data fra nettsider. Statsorganene må sjøl rapportere tall fra sosiale medier og skjemaer. I 2021 vil Språkrådet forsøke å få finansiert utvikling av en nettportal der statsorganene sjøl kan logge inn, legge inn tall for sosiale medier og skjemaer og følge med på egen målbruk. En slik portal vil styrke Språkrådets kontakt med statsorganene og gi begge parter bedre oversikt.

«I Språkrådets befolkningsundersøkelse fra 2020 svarte 47 prosent av de spurte at skriftlig informasjon fra det offentlige ofte er vanskelig å forstå.»

Utvikling på klarspråksfeltet

I 2020 har Språkrådet prioritert å dokumentere og spre kunnskap om klarspråksarbeid. Vi har laget veiledere og andre verktøy for å hjelpe forvaltningen med å etterleve de klarspråksparagrafene som er foreslått i utkastene til språklov og til ny forvaltningslov.

I 2020 har Språkrådet deltatt i internasjonalt arbeid, og vi har systematisert våre egne erfaringer. På den måten kan vi tilby oppdaterte råd av høy kvalitet. Vi ser at forvaltningsorganene har mer kunnskap om de positive effektene av klarspråk enn de hadde tidligere, og at det blir stilt krav om klart språk i flere viktige lover.

Helsesektoren har vært utpekt som et prioritert område i klarspråksarbeidet. I 2020 har Språkrådet prioritert å delta i en nasjonal satsing på klarspråk i innkallingsbrev. Her samarbeider de regionale helseforetakene, Helsedirektoratet og Direktoratet for e-helse om å gjøre brev med innkalling til timer og om rett til helsehjelp lettere å forstå for pasientene. Som en del av prosjektet skal de regionale helseforetakene identifisere andre områder i kommunikasjonen med pasienter som kan forbedres ved hjelp av klart språk, og de skal etablere rutiner og systemer som sikrer at klart språk brukes i all slik kommunikasjon.

De nye innkallingsbrevene vil bli tatt i bruk i 2021. Språkrådet merker seg at det er større oppmerksomhet om klarspråk i helsesektoren. Et tydelig uttrykk for dette er at regjeringa har vektlagt klart språk og tydelig kommunikasjon i nasjonal helse- og sjukehusplan 2020–2025. Her heter det at regjeringa vil «styrke befolkningens helsekompetanse og pasientens mulighet til å være en aktiv deltaker i egen helse og utvikling av tjenestene». Det heter også at regjeringa vil «arbeide for klart språk og mer samvalg».

Internasjonalt arbeid

Norge er et lite land med en relativt kort klarspråks-historie. Det er nyttig for oss å trekke veksler på all kunnskap som finnes på klarspråksfeltet, og på forskning som er gjort andre steder. Samtidig kan vi bidra internasjonalt med vår historie, våre erfaringer og nye perspektiver.

Den kommende ISO-standard for klarspråk kan bli et viktig verktøy i arbeidet som skal få språk-politikken til å virke. Språkrådet deltar både i ISOs arbeidsgruppe og i komiteen med eksperter som skriver teksten i ISO-standard for klarspråk.

Standarden inneholder generelle prinsipper og retningslinjer som skal gjelde uavhengig av språk. Disse prinsippene vil komme til nytte både for offentlige og private virksomheter som skal utforme tekster og tjenester som innbyggerne skal kunne bruke uten problemer. ISO-standarden blir etter planen vedtatt i 2021. Her i landet blir dette arbeidet fulgt opp av Standard Norge.

Språkrådet har også bidratt i planlegging og gjennomføring av den internasjonale klarspråkskonferansen «Access for all» og den nordiske klarspråkskonferansen «Klarspråk 2020».

Nye klarspråk.no er lansert

Nettstedet klarspråk.no fikk ny drakt i 2020. Alle temasideene har vært igjennom en grundig revisjon av både innhold og utforming. I tillegg er flere råd og nye verktøy lagt ut.

Klarspråk.no inneholder praktiske verktøy og oppdaterte råd om hvordan språket kan bli mer brukervennlig, klart og forståelig. I tillegg finnes det råd om hvordan man organiserer klarspråksarbeid. Målgruppa for nettstedet er tilsatte i offentlig sektor, men også næringsdrivende og privatpersoner kan ha nytte av innholdet.

Språkrådet har i 2020 brukt mye tid og ressurser på å revidere nettstedet. Det er viktig for oss å hjelpe folk i målgruppa til å heve skrivekompetansen sin og til å drive med klarspråksarbeid. Målet vårt er at nye klarspråk.no skal være den kilden som folk i målgruppa foretrekker å bruke når de leter etter nyttig informasjon om klarspråk, og at brukerne våre får den støtten de trenger, i Språkrådet. Arbeidet som er gjort med videreutvikling av klarspråk.no, vil dessuten gjøre det lettere for statsorganer å oppfylle noen av kravene i den nye språkloven.

Manglende koronainformasjon på nynorsk

I 2020 avdekket prisen *Årets nynorskkommune* et problem: Vinnerkommunen Voss herad måtte sjøl oversette mye av koronainformasjonen fra myndighetene.

Nynorskkommuner har flere språklige utfordringer, og noen av dem ble kanskje ekstra synlige i korona-året 2020. Voss herad og andre nynorskkommuner har nemlig sjøl måttet oversette mye av de sentrale myndighetenes koronainformasjon fra bokmål til nynorsk. Noen vil innvende at det å følge målbruksreglene ikke er det viktigste å tenke på under en pandemi. Språkrådet er ikke enig.

Dersom språkrutinene ikke er gode nok til vanlig, vil det slå ekstra uheldig ut i en krisesituasjon. Da trenger folk klar og tydelig informasjon på det språket de behersker best. Dessuten er det ineffektivt at hver enkelt kommune må oversette bokmålstekster til nynorsk sjøl, i stedet for å få levert tekstene på begge skriftspråk fra sentralt hold.

Siden koronainformasjon ble valgt som tema for prisen *Årets nynorskkommune* i 2020, fikk juryen aktuelle og spissede nominasjoner som synliggjorde et problem. Dermed bidrar denne prisen til at Språkrådet får nødvendig informasjon om språkspørsmål i kommunene, og kommunene får en anledning til å ta opp aktuelle språkpolitiske temaer.

«Noen vil innvende at det å følge målbruksreglene ikke er det viktigste å tenke på under en pandemi. Språkrådet er ikke enig.»

Veileder om godt språk i regelverk

Arbeid med språk i lover og forskrifter er en oppgave som Språkrådet prioriterer fordi lovtekster setter standard for andre tekster i forvaltningen.

Stadig oftere stilles det krav om at språket i lovtekster skal være klart og godt. Språkrådet får mange forespørsler om hjelp med å kvalitetssikre språket i lov- og forskriftstekster. Alle utvalg og departementer som har bedt om hjelp, har fått det.

Forslagene til ny språklov og ny forvaltningslov inneholder krav om at forvaltningen skal bruke et klart og presist språk. Det blir lettere for forvaltningen å oppfylle slike krav hvis språket i regelverket er klart og godt. Klare og forståelige lover og forskrifter vil gjøre det lettere for folk å forstå hvilke rettigheter og plikter de har, og å delta i samfunnet. Klart formulerte regler er dessuten enklere å digitalisere.

I 2020 har Språkrådet derfor brukt ressurser på å lage en veileder om godt språk i regelverk. Slikt arbeid er overordnet rådgiving. Veilederen er et verktøy som mange kan ha nytte av. Erfaringer fra kurs og tekstarbeid viser at det er behov for en slik veileder. Undersøkelser fra Difi har dessuten vist at dette er noe lovskrivere ønsker seg.

Veilederen er et resultat av vårt mangeårige arbeid med språket i lover og forskrifter, og eksemplene i den er autentiske. Veilederen inneholder både regler og råd. Reglene gjelder blant annet rettskriving og tegnsetting. Rådene gjelder ordvalg, setningsbygning og struktur. I tillegg inneholder veilederen et eget kapittel om nynorsk og et

kapittel om en velprøvd arbeidsmetode som kan anbefales. En kortversjon av veilederen er tilgjengelig på klarspråk.no. En fullstendig pdf-versjon kommer i første kvartal 2021. Etter hvert blir det trykt en papirversjon.

Veilederen kan bli et viktig verktøy for tilsatte i det offentlige som skriver regelverk. Klarere språk i regelverk vil føre til klarere forvaltningsspråk på de områdene der reglene gjelder. Dermed kan veilederen på lengre sikt komme befolkningen til gode gjennom bedre og klarere språk i tekster som når den enkelte innbyggeren.

Klarspråkkurs

Språkrådet tilbyr både e-læringskurs og klasseromskurs i klarspråk. Målet med kursene er å gi skribentene hjelp til sjølhjelp.

I mars 2020 hadde vi foreløpig planlagt to ordinære klasseromskurs, men på grunn av smittesituasjonen måtte vi omstille aktiviteten. Det gjorde at vi fikk testet ut en digital versjon av klasseromskurset. Språkrådets skreddersydde klasseromskurs i klarspråk får svært gode tilbakemeldinger. Alt tyder på at kursdeltakerne blir mer bevisste på egen språkbruk. De skriver bedre tekster, og de blir bedre rustet til å hjelpe skrivende kolleger. Bedre og klarere tekster fra det offentlige vil komme mottakerne til gode.

Siden skreddersydde kurs er krevende å planlegge, har vi ikke kapasitet til å holde så mange av dem. I 2020 har vi prioritert å arbeide med en veileder om godt språk i regelverk (se egen omtale), holde overordnede innlegg og foredrag, delta i rådgivende organer og gi råd og veiledning på nett.

Nynorskkurs

Språkrådets nynorskkurs kan hjelpe forvaltningsorganene med å oppfylle de språklige forpliktelsene de har etter målloven. Med det nyutviklede digitale kurstilbudet er Språkrådet godt rustet til å opprettholde kursvirksomheten framover.

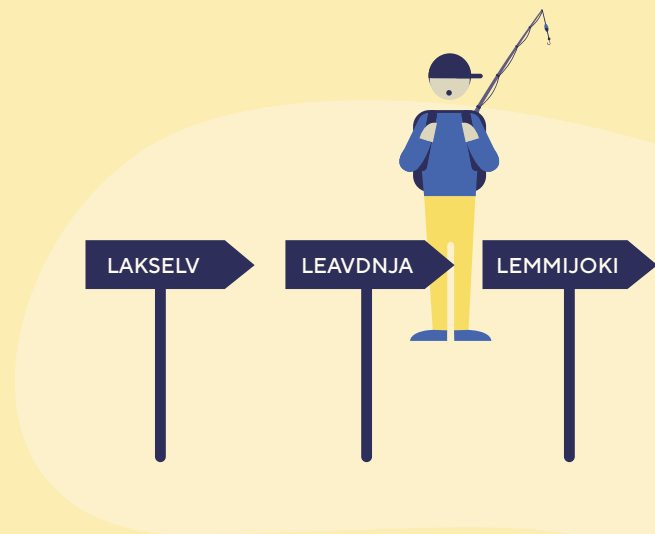
Det offentlige har ansvar for at bokmål og nynorsk skal være likestilte skriftspråk i Norge. Mange virksomheter bryter målloven fordi de ikke har god nok kompetanse til å skrive tekster på nynorsk. Derfor mener Språkrådet at det er viktig å bruke ressurser på å holde nynorskkurs. Tidligere har disse kursene vært forbeholdt statstilsatte, men i det siste har vi i noen grad åpnet for at også tilsatte i kommuner og fylkeskommuner kan delta. Erfaringer viser at de som har deltatt på nynorskkurs, får lavere terskel for å bruke nynorsk i arbeidet sitt.

I 2020 ble mange nynorskkurs avlyst på grunn av koronapandemien. Vi brukte i stedet ressurser til å utvikle et digitalt kurstilbud på Zoom, og tilbudet ble gitt til to statlige virksomheter. Dette har gitt oss verdifull erfaring i digital kursgjennomføring, og digitale kurs kan også i framtida være et fint supplement til de ordinære klasseromskursene. Det vil trolig gjøre det mulig å nå enda flere med kurstilbudet vårt.

I 2020 har Språkrådet opprettet en nettverksgruppe på Facebook for tidligere kursdeltakere. Gruppen har flere hundre medlemmer som kan dele råd og tips med hverandre. Vi har også laget flere lynlæringskurs med nynorsk som tema. Lynlæringskursene er korte digitale kurs som sjelden tar mer enn fem minutter. Målet med disse tiltakene er å gjøre stats-tilsatte til trygge nynorskbrukere.

Resultatmål 5

«Språkrådet skal sørge for en samordnet og effektiv behandling av stedsnavnsaker.»

E-læringskurs i lokalt stedsnavnarbeid

I 2020 laget Språkrådet et e-læringskurs i stedsnavnarbeid for kommunene. Med e-læring kan vi formidle den samme kunnskapen til alle på en effektiv måte, og kunnskapen er tilgjengelig for brukerne når de trenger den.

Navnegransking er ikke lenger et forsknings- og undervisningsfag i Norge. Det har ført til at kompetansen på feltet nå er begrenset, noe som vil ramme kommunalt stedsnavnarbeid på lengre sikt. Etter som kommunene også i framtida vil få mange navnesaker til behandling hvert år, er det stadig behov for oppdatert kompetanse på feltet.

En av Språkrådets oppgaver er å sikre en samordnet og effektiv saksbehandling av stedsnavnsaker. I 2020 laget Språkrådet et e-læringskurs for kommunetilsatte som arbeider med stedsnavnsaker. Kurset gir en kort innføring i språkhistorie og tar opp relevante refleksjoner rundt kulturminnevern og navneskikk. Deretter går det inn på sjølve stedsnavnloven og de enkelte paragrafene og andre regler og retningslinjer som kommunene skal forholde seg til. Kurset har også en rettskrivingsmodul og en mer praktisk rettet modul med gjennomgang av ulike typer navnesaker med utgangspunkt i fem typiske steds- og adressenavn.

Den informasjonen kurset gir, har ikke vært tilgjengelig i samlet, redigert og kvalitetssikret form tidligere. Med e-læring kan saksbehandlere over hele landet ta kurset når og hvor de vil, og de kan finne tilbake til enkeltmoduler og eksempler ved behov.

Fagrådet for stedsnavn etablert som fast ordning

Ordninga med et fagråd for stedsnavnsaker har kommet for å bli. Den har gitt grundigere saksbehandling i noen prinsipielle navnesaker og skal bidra til mer enhetlig rådgiving i stedsnavnsaker generelt.

Med den nye stedsnavnloven (2019) ble Språkrådet formelt stedsnavntjeneste for norske og kvenske stedsnavn. Fagrådet for stedsnavn ble først opprettet som en prøveordning. I 2020 ble fagrådet fast etablert med eget mandat, som de andre tre fagrådene i Språkrådet.

Et samlet fagråd for stedsnavnsaker bidrar til at kommunene får mer enhetlige råd i navnesaker. Navnekonsulentene kan jevnlig drøfte prinsipielle spørsmål med utgangspunkt i konkrete saker, og de samarbeider om utspill og forslag i viktige navnespørsmål. Fagrådet er et godt forum for diskusjoner innenfor fagfeltet.

«Med e-læring kan kommunetilsatte som arbeider med stedsnavnsaker, ta kurset når og hvor de vil, og de kan finne tilbake til enkeltmoduler ved behov.»

«Et samlet fagråd for stedsnavnsaker bidrar til at kommunene får mer enhetlige råd i navnesaker.»

Stedsnavnsaker som tas opp til diskusjon i fagrådsmøtene, er oftest saker av prinsipiell interesse. Slike saker får dermed en mer enhetlig saksbehandling enn før, og tilrådingspraksisen i navnesaker kan samordnes bedre.

Utfyllende regler for skrivemåten av norske stedsnavn ble vedtatt av Språkrådets styre og godkjent av Kulturdepartementet i 2018. Tilsvarende regler for kvenske stedsnavn skulle komme på plass i 2020. Komiteen som arbeider med reglene, ønsker å avslutte arbeidet med et fysisk møte. På grunn av koronapandemien er dette møtet utsatt til 2021.

Mer samarbeid, mindre dobbeltarbeid

Kartverket er en viktig samarbeidspartner for Språkrådet i stedsnavnarbeidet. I 2020 møttes vi langt oftere enn før. Det sparte begge tid på.

Språkrådet og Kartverket samarbeider om mange stedsnavnsaker: Språkrådet gir tilråding, og Kart-

verket vedtar skrivemåten. Tidligere har vi holdt et stort samrådsmøte hvert år. I dette møtet har alle som jobber med stedsnavn i Språkrådet, Kartverket og Sametinget, diskutert prinsipielle sider ved saksbehandlingen og andre aktuelle emner. I stedet for ett årlig samrådsmøte har Språkrådet i 2020 hatt fem arbeidsmøter med Kartverket. I disse møtene har vi diskutert ulike temaer og gjort viktige avklaringer for å unngå dobbeltarbeid.

For eksempel har vi overført noe innhold fra Kartverkets nettsider til språkradet.no fordi det er mer hensiktsmessig for brukerne. Kartverket har fått lettere tilgang til det faktagrunnlaget som Språkrådet henter inn i forbindelse med saksbehandlingen, og hvis Kartverket trenger mer informasjon i en sak, sender det saken tilbake til Språkrådet for å få flere fakta på bordet. Den nye arbeidsmåten fungerer godt og er mer effektiv enn den gamle for begge parter. Arbeidsmåten vil bli videreført, og i 2021 vil vi vurdere et tilsvarende samarbeid med Sametinget i stedsnavnsaker.

Endringer i stedsnavnforskriften

Hva skal til for å kunne gjøre unntak fra den nye stedsnavnloven? Forslag til endringer i forskrift til stedsnavnloven ble sendt til høring i desember 2020. De foreslåtte endringene har betydning for både Språkrådet, Kartverket og kommunene.

Stedsnavnloven ble endret i 2019. I 2020 ble det dermed behov for endringer i stedsnavnforskriften. Blant annet var det nødvendig å presisere unntakskriteriene – hva som skal til for å kunne gjøre unntak fra reglene i loven og forskriften. Noen kommuner ønsker å beholde en innarbeidet danskpreget skrivemåte, mens andre ønsker en skrivemåte som er mer dialektnær enn det regelverket åpner for. Derfor er det nyttig for alle aktørene på feltet å få oppdaterte retningslinjer for når de kan vurdere å gjøre unntak.

Resultatmål 6

«Språkrådet skal styrke kunnskapen i samfunnet om rettskrivingsnormer og god og korrekt språkbruk.»

Korona med k og annen pandemisk rettskrivingsrådgiving

Allerede i januar 2020 var *korona* og *covid-19* i spalta *Aktuelt ord* på Språkrådets nettsider. Det har kommet mange koronaspørsmål i 2020.

Skrives *korona* med c eller k på norsk? Hvordan skal nyord og sammensetninger med *korona* skrives og bøyes? Skal sammensetningene ha bindestrek?

Skrivere i offentlig sektor utgjorde en stor del av dem som brukte Språkrådets svartjeneste i 2020, men vi mottok som vanlig mange spørsmål fra publikum også.

I januar 2020 begynte mediene å skrive stadig mer om korona. Allerede da tok Språkrådet kontakt med NRK og andre sentrale aktører i offentlig sektor og informerte om den korrekte norske skrivemåten: med k og liten forbokstav. I dag ser vi at denne skrivemåten har slått gjennom i norsk. I løpet av året har rådgivingstjenesten og terminologene i Språkrådet sammen gitt råd til helsemyndighetene både om sjukdoms- og virusterminologi og om andre aktuelle ord som *munnbind* og *tøymunnbind* (som det offentlige bruker i dag).

Flere finner svar

Vi opplever en stabil økning i antall brukere som får språkhjelp, og som finner svar på spørsmålene sine i svarbasen på språkrådet.no. I 2020 var det publisert

728 artikler i svarbasen. Vi ser koronaeffekter også her: Antall søk på artikkelen om *forholdsregel* og *forhåndsregel* skjøt i været i midten av mars 2020, og interessen var stor hele våren. Totalt hadde vi over sju ganger flere treff på denne artikkelen i 2020 enn i året før.

Svarbasen og språkhjelpsidene er de klart mest brukte ressursene på nettstedet vårt. I 2020 har vi lagt en plan for en gjennomgang av alle hovedemnene under språkhjelp: All nødvendig informasjon om skrivereglene skal finnes på nettsidene til Språkrådet. Arbeidet med dette stoffet vil strekke seg over de nærmeste åra, og vi vil formidle rettskrivingsstoffet gjennom ulike kanaler. Vi har også vurdert å lage en egen app for svarbasen, men konklusjonen ble at innholdet i basen allerede er godt tilpasset ulike skjermtyper.

Reviderte retningslinjer for normering

Noen ganger bør kartet justeres litt etter det språklige terrenget. I 2020 reviderte Språkrådet det kartet vi benytter i normeringsarbeidet.

Språkrådet forvalter skriftspråksnormalene for bokmål og nynorsk og gjør dem kjent og tilgjengelige for folk, først og fremst gjennom ordbøkene *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* og gjennom språkrådgiving på nettsidene våre. Retningslinjene for normeringsarbeidet vedtas av Språkrådets styre

«Befolkningsundersøkelsen fra 2020 viste at ti prosent av de spurte kjenner til Språkrådets svartjeneste. Brukerne av svartjenesten har svært positive erfaringer med den. De opplever at svarene er nyttige, og at Språkrådets rådgivere har god kompetanse. De er også fornøye med sørvisnivå og svartid.»

og fungerer som arbeidsdokument for fagrådet for normering og språkbobservasjon. I 2020 har vi revidert retningslinjene.

De nye retningslinjene viser til den nye språkloven, som var til behandling i Stortinget ved utgangen av 2020. De skal sendes til høring når språkloven er ferdigbehandlet i 2021.

Ordbokrevisjonen

Stadig flere brukere har glede av gratis ordbøker for bokmål og nynorsk på nett og i app, og stadig flere artikler i ordbøkene blir nå revidert.

Språkrådet og Universitetet i Bergen eier de digitale gratisressursene *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* sammen, og vi er i gang med en omfattende revisjon av innholdet i disse ordbøkene. Redaksjonen i Bergen står for hovedarbeidet med å skrive

ordbokartiklene med nye oppslagsord, definisjoner og brukseksempler. Språkrådets faggruppe bistår redaksjonen ved å kvalitetssikre og lese sistekorrektur på alle reviderte ordbokartikler før publisering. Språkrådet ser særlig på artiklene i et normperspektiv. Vi sikrer også normbruken i alle redaksjonelle tekster og ser til at tekstene følger den definerte normen for ordbøkene.

I hele 2020 har Språkrådets faggruppe hatt løpende dialog og diskusjoner med redaksjonen i Bergen. Vi gir faglige råd generelt og tar avgjørelser i normspørsmål spesielt. Prinsipielle spørsmål legger vi fram for fagrådet for normering og språkbobservasjon. Språkrådet og Universitetet i Bergen samarbeider godt om prosjektet, og det var god framdrift i arbeidet i 2020. Men siden redaksjonen er liten og faglig spesialisert, er den sårbar for sjukdom og for forsinkelser som følge av smittevernbestemmelser.

Resultatmål 7

«Språkrådet skal bidra til styrket nordisk samarbeid med utgangspunkt i den nordiske språkdeklarasjonen.»

Ny strategi for nettverket for språknemndene i Norden

En helt ny strategi skal gi det nordiske språksamarbeidet bedre gjennomslag.

Nettverket for språknemndene i Norden består av representanter fra de fem nordiske landene, Færøylene, Grønland og det samiske språkområdet. Formålet med nettverket er å fremme nordisk språksamarbeid, språkfelleskap og språkforståelse.

De nordiske landene skal sørge for at de nordiske språkene holder seg som samfunnsbærende språk, og de skal ta vare på språkmangfoldet. Språknemndene i Norden har stor nytte av å samarbeide og å dele erfaringer med hverandre. Dette samarbeidet kommer i sin tur alle nordiske borgere til gode.

I 2020 vedtok nettverket en strategi for perioden 2020–2024 etter initiativ fra Språkrådet i Norge. Nettverket har ikke hatt en tydelig strategi tidligere. Representantene i nettverket så at det var nødvendig å få bedre oversikt over aktivitetene slik at de kunne prioritere samarbeidet og gjøre det mer effektivt. Språkrådet har vært pådriver i arbeidet med å utforme og skrive strategien. Strategien fungerer som en intern samarbeidsplan, og den viser samtidig at nettverket er en viktig aktør i andre

sammenhenger. Nettverket ønsker å få en mer aktiv rolle i revisjonen av den nordiske språkdeklarasjonen.

Strategien peker ut seks prioriterte områder som nettverket skal arbeide med fram til 2024. Under hvert område er det også skissert ulike tiltak. Det mest konkrete tiltaket er planen om å etablere en arbeidsgruppe for terminologi og fagspråk. Fra før finnes det egne arbeidsgrupper for språkteknologi og klarspråk, og det finnes et eget tegnspråknettverk.

Det var planlagt et stort nordisk språkmøte i Oslo i 2020 med språkteknologi som hovedtema. Dette møtet ble utsatt til 2021 på grunn av koronapandemien.

Prosjektet *Små språk i Norden*

Prosjektet *Små språk i Norden* skal øke bevisstheten om, interessen for og kunnskapen om de nasjonale minoritetsspråkene og andre små språk i Norden. Prosjektet varer fra 2019 til 2021.

Språkrådet er med i den faglige gruppa som er oppnevnt for prosjektet *Små språk i Norden*. Prosjektet er opprettet og finansiert av Nordisk ministerråd og blir ledet av Institutet för språk och

folkminnen i Sverige. Et av målene for prosjektet er å bidra til å styrke de nasjonale minoritetsspråkene og de små språkene i Norden. Prosjektet har språk i teknologi som et av flere temaer.

I 2020 var det planer om å legge en konferanse til Oslo rett etter det nordiske språkmøtet. Fordi språkmøtet ble avlyst, ble det i stedet laget et digitalt heldagsseminar med forelesninger om språkteknologiens betydning for å bevare og utvikle de små språkene i Norden.

Klarspråk i nordisk sammenheng

Det nordiske samarbeidet om klarspråk er forankret i den nordiske språkdeklarasjonen, og mye av klarspråksarbeidet i Norge er drevet fram etter inspirasjon fra våre nordiske naboer.

Det nordiske klarspråkssamarbeidet er organisert som et nettverk av representanter fra språknemndene i Norden. Det nordiske klarspråksnettverket holder konferanser på skandinaviske språk annethvert år. Det styrker det nordiske språkfelleskapet.

Sverige har lang tradisjon for arbeid med klart språk i offentlig sektor, og kunnskapen fra Sverige er derfor ekstra viktig for oss. Samarbeidet og erfaringene fra hele Norden kommer til nytte når for-

valtningen skal lage gode tekster og tjenester for innbyggerne i Norge. Erfaringsutvekslinga blir særlig viktig når vi i tida framover skal implementere den nye språkloven.

Sverige fikk sin språklov i 2009, og loven inneholder en klarspråkparagraf som tilsvarer paragraf 9 i forslaget til norsk språklov. Språkrådet har i 2020 hatt tett kontakt med det svenske Språkrådet for å innhente erfaringer om arbeidet med språkloven.

«Prosjektet *Små språk i Norden* skal bidra til å styrke de nasjonale minoritetsspråkene og de små språkene i Norden. Prosjektet har språk i teknologi som et av flere temaer.»

Nordiske tegnspråk: status og styrking

Språkrådet har hatt en sentral rolle i nordisk samarbeid på tegnspråkfeltet i 2020.

Metastudien *Kunnskapsoppsummering om nordiske barn og unges tilganger til tegnspråk* ble gjennomført i de nordiske landene i 2020. Språkrådet har bidratt med finansiering og sitter i styringsgruppa for prosjektet. Det er første gang en slik kunnskapsoppsummering gjennomføres i Norden, og den avdekker store forskjeller mellom landene. Språkrådet arbeider for å styrke norsk tegnspråk som et norsk språk, en del av den norske kulturarven og en del av det språklige mangfoldet i landet. Når rapporten fra metastudien foreligger, skal den etter planen publiseres som en vitenskapelig artikkel og lanseres gjennom et seminar. Språkrådet vil bruke artikkelen i det videre arbeidet med å styrke norsk tegnspråk.

Det fellesnordiske prosjektet *Nordisk tegntube* skal engasjere fem nordiske ungdommer som språkambassadører for sine lands tegnspråk. Prosjektet startet i 2020 og skal styrke unge døves tegnspråkidentitet. Språkrådet er prosjekteier og sitter i styringsgruppa for prosjektet. I flere videosnutter vil språkambassadørene fortelle om egne erfaringer og språkvalg. Målet med prosjektet er å nå fram til unge i alderen 12-20 år med et budskap om at tegnspråk ikke er begrensende for dem og ikke vil gjøre livet deres vanskelig. På grunn av koronarestriksjoner har det ikke vært mulig å gjennomføre planlagte samlinger, men det har vært avholdt ukentlige møter gjennom 2020. Prosjektet har satt opp en hjemmeside, en YouTube-kanal og en Facebook-side. *Nordisk tegntube* skal ferdigstilles i første halvår av 2021.

Resultatmål 8

«Språkrådet skal arbeide for å synliggjøre og styrke norsk tegnspråk, kvensk, romani og romanes.»

Tegnspråk i det offentlige rommet i 2020

Alt Språkrådet gjør på tegnspråkfeltet – skrijving av høringsuttalelser, nettverksarbeid, ungdoms-prosjekter og samarbeid i universitets- og høgskolesektoren og med Statped – bidrar til å styrke norsk tegnspråk.

På nyåret i 2020 reiste Språkrådet rundt til de videregående knutepunktskolene for hørselshemmede med tegnspråkklasser i Norge for å få bedre kjennskap til norsk tegnspråk i språkopplæringa i skolen og for å vise tegnspråkelevne utdannings- og forskningsmuligheter innenfor norsk tegnspråk. Det er nyttig for arbeidet vårt å møte unge tegnspråklige og deres lærere og skolehverdag. Slik får vi kunnskap om situasjonen for tegnspråklige elever i skolen. Skolebesøkene våre bekrefter det som Norges Døveforbund rapporterer om og bekymrer seg over: Det finnes nå døve og hørselshemmede ungdommer som har gått hele skoleløpet uten å ha lært seg norsk eller norsk tegnspråk godt nok. Tegnspråklærerne rapporterte om at stadig flere tegnspråklige barn har hatt mangelfull språkutvikling (språkdeprivasjon) de siste åra.

Språkrådet delte ut tegnspråkprisen i 2020. Den gikk til Ål folkehøgskole for skolens vellykkede arbeid med å skape en bred tegnspråklig arena for barn og voksne. Folkehøgskolen tilbyr utdanning og videreutdanning, og det arrangeres leirer for både barn, unge og voksne tegnspråklige på Ål.

Både Språkdagen, arrangementet Språkoppradet i Det Norske Teatret og andre arrangementer i Språkrådets regi har blitt tegnspråktolket. Slik bidrar vi til å gi tegnspråk en naturlig plass i det offentlige rommet.

Tverrsektorielt arbeid for norsk tegnspråk

I 2020 leverte Språkrådet høringsuttalelser om rapporter og lovverk som berører tegnspråkfeltet innenfor flere sektorer, for eksempel den nye opplæringsloven, rapport om særfinansiering av små humanistiske fag i universitetssektoren og tolkeloven. Vi har sett at Språkrådets høringsuttalelser blir lest og brukt av språkbrugerorganisasjonene og i fagmiljøene.

I 2020 ble tegnspråk etablert som eget fagområde i Statped. Dette er en språkpolitisk viktig etablering som Språkrådet har arbeidet for gjennom årlige samarbeidsmøter og i fagnettverket for tegnspråk i Statped. Etablering av tegnspråk som eget fagområde i Statped innebærer en erkjennelse av at norsk tegnspråk er et språk og ikke et spesialpedagogisk verktøy.

Prosjektet *Tegnspråkløftet* ved Oslomet er finansiert med strategimidler fra Oslomet og Kunnskapsdepartementet. Prosjektet har blitt videreført i 2020. Språkrådet deltar i prosjektet. Målet med prosjektet er å styrke og utvikle det tegnspråklige og tolkefaglige miljøet ved Oslomet og i resten av landet. Høsten 2020 ble det etablert et mastergradsstudium i skolerettet utdanningsvitenskap

«Språkrådet delte ut tegnspråkprisen i 2020. Den gikk til Ål folkehøyskole for skolens vellykkede arbeid med å skape en bred tegnspråklig arena for barn og voksne.»

med fordypning i tegnspråk, og det ble etablert en såkalt COIL-modul i tegnspråk og døvestudier. Målet med denne modulen er å utvikle og etablere et bærekraftig kurs i tegnspråk og døvestudier basert på internasjonal læring på nett (COIL). Utviklingen skjer i samarbeid med Gallaudet University i Washington D.C., verdens eneste universitet for døve. Til sammen er det 34 studenter på de to nevnte studiene, og undervisningsspråket er norsk tegnspråk. *Tegnspråkløftet* har også bidratt til at det er inngått en intensjonsavtale mellom Oslomet og Oslo kommune om å gjøre Vetland skole og ressursenter til en universitetsskole.

Arbeidet med kvensk språk

Språkrådet synliggjør og styrker kvensk språk ved å gi innspill til strategier og meldinger, delta i nettverksarbeid og støtte samarbeidspartnere.

Kvensk språk er under revitalisering, og nye generasjoner lærer språket. Retten til opplæring i kvensk eller finsk som andrespråk i skolen er avgjørende for at språkbrukerne skal bli trygge i språket sitt.

Troms og Finnmark fylkeskommunes strategi for kvensk er et viktig verktøy i revitaliseringsarbeidet. Språkrådet har gitt innspill til strategien. Et av våre hovedpoenger er at videregående opplæring i kvensk er et av de viktigste områdene som fylkeskommunen har ansvar for i arbeidet med å bevare og utvikle kvensk. I dag har ikke elevene rett til opplæring i kvensk eller finsk som andrespråk i videregående skole, og få skoler tilbyr slik opplæring.

I 2020 har Språkrådet fortsatt samarbeidet med Kvensk institutt, men på grunn av pandemien har vi ikke avholdt det årlige samarbeidsmøtet. Av samme grunn ble planene om tettere samarbeid om normeringsprosedyrer utsatt til 2021.

Arbeidet med kvenske stedsnavn er viktig både for dokumentasjonen av det kvenske språket og for synliggjøring av språket i samfunnet. I 2020 fikk flere kvenske navnesaker oppmerksomhet i mediene. Det viser at bevisstheten om kvensk og kvenske stedsnavn er styrket. I noen av disse sakene har det også kommet kritikk av våre tilrådinger. Det ser vi på som et sunnhetsstegn. I tilskuddsordninga for innsamling og registrering av stedsnavn ble det gitt støtte til flere prosjekter som gjelder kvenske stedsnavn. Det viser at ordninga nå er kjent i de kvenske miljøene.

Språkrådet har også gitt innspill til en ny stortingsmelding om nasjonale minoriteter som Kommunal- og moderniseringsdepartementet la fram i desember 2020. Stortingsmeldinga slår fast at det trengs egne tiltak for å bevare og utvikle de nasjonale minoritetsspråkene.

Nettverk for romanes

Skoleverket er viktig for å sikre rombarna mulighet til å delta i samfunnet. Språkrådet er i ferd med å etablere et nettverk som kan arbeide med undervisning i romanes.

Etter den europeiske minoritetsspråkpakten har rombarn rett til undervisning i romanes, men i dag finnes det ingen tilbud for dem i Norge. Svært mange av barna er romanesspråklige og har dårlige kunnskaper i norsk. Mange romfamilier har en bevisst familiespråkpraksis og ser at det er viktig å styrke romanes gjennom undervisning i skolen.

Språkrådet mener at undervisning i romanes vil hindre frafall, heve utdanningsnivået, forbedre lese- og skriveferdighetene og styrke romanes som språk. Høsten 2020 ble Språkrådet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kulturdeparte-

mentet, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet enige om å etablere et nettverk med kommunesektoren og rommiljøet for å forsøke å styrke romanes gjennom undervisning i skolen. Nettverket vil kunne gagne romer og rombarn. Samordning av initiativer gjennom et slikt nettverk vil dessuten gi mer effektiv bruk av offentlige ressurser.

Romanes-abc

Minoritetsspråket romanes mangler et etablert skriftspråk i Norge. Nå lager vi lærebok i romanes.

Språkrådet har ansvar for de nasjonale minoritetsspråkene i Norge, deriblant romanes. Romanes står relativt sterkt som muntlig språk innad i folkegruppa, men det brukes i liten grad skriftlig. Det finnes ingen offisiell rettskriving for romanes og ingen standardiserte skrivemåter. Europarådets ministerkomité har bedt Norge om å sørge for undervisning i romanes på alle passende nivåer, men undervisningstilbudet er ikke godt nok.

I 2020 har Språkrådet og kultursenteret Romano kher tatt initiativ til å lage en lærebok i romanes. En slik lærebok blir et viktig tilskudd til arbeidet med å styrke språket. Romanes-abc-en blir en grunnbok i rettskriving for et språk som helt mangler skriftspråktradisjoner. Boka beskriver hvilke bokstaver som skal brukes, hvilke bokstaver som gjengir hvilke lyder i språket, og andre grunnleggende elementer.

Lærebokprosjektet er et samarbeid mellom Språkrådet, Romano kher og professor emeritus Rolf Theil ved Universitetet i Oslo. Læreboka blir skrevet av Theil i samarbeid med rommiljøet. Alma-ter forlag skal trykke læreboka når den er ferdig.

Normeringsvedtak 2020

Vedtak som gjelder både bokmål og nynorsk

Før	Endring	Nå
<i>e(i)n</i> eller <i>e(i)t gen, glimt, glis</i> 'det å glise, flir' <i>hulk, ikon, kaliber</i>	endring fra valgfritt han- eller intetkjønn til bare intetkjønn	<i>e(i)t gen, glimt, glis, hulk, ikon, kaliber</i>
<i>e(i)n holocaust</i>	endring fra hankjønn til valgfritt han- eller intetkjønn	<i>e(i)n</i> eller <i>e(i)t holocaust</i>
<i>e(i)t skabb</i> 'hudsjukdom, midd'	endring fra intetkjønn til hankjønn	<i>e(i)n skabb</i>
<i>hi-fi</i> (bokmål også <i>Hi-Fi</i>)	endring i skrivemåte	<i>hifi</i>
unormert	fastsatt skrivemåte	<i>wifi</i>
<i>e(i)n</i> eller <i>e(i)t adagio</i>	endring fra valgfritt han- eller intetkjønn til bare hankjønn	<i>e(i)n adagio</i>

Vedtak som bare gjelder nynorsk

Før	Endring	Nå
<i>ein gissel, hikst</i>	endring fra hankjønn til valgfritt han- eller intetkjønn	<i>ein</i> eller <i>eit gissel, hikst</i>
<i>ein</i> eller <i>eit allegretto, allegro</i>	endring fra valgfritt han- eller intetkjønn til bare hankjønn	<i>ein allegretto, allegro</i>
unormert <i>genus</i>	valgfritt han- eller intetkjønn	<i>ein</i> eller <i>eit decrescendo</i>
unormert <i>genus</i>	intetkjønn	<i>eit fortissimo</i>
<i>ein prestissimo</i>	endring fra hankjønn til intetkjønn	<i>eit prestissimo</i>

Vedtak som bare gjelder bokmål		
Før	Endring	Nå
<i>et fleip</i> 'spøk, ironi'	endring fra intetkjønn til hankjønn	<i>en fleip</i>
<i>en</i> eller <i>et gissel, host, hikst, adelskap, broderskap, sjømannskap, slektskap</i>	endring fra valgfritt han- eller intetkjønn til bare intetkjønn	<i>et gissel, host, hikst, adelskap, broderskap, sjømannskap, slektskap</i>
<i>en</i> eller <i>et andante, andantino, larghetto, largo, presto, beredskap, narreskap, trolleskap, tulleskap, tusseskap</i>	endring fra valgfritt han- eller intetkjønn til bare hankjønn	<i>en andante, andantino, larghetto, largo, presto, beredskap, narreskap, trolleskap, tulleskap, tusseskap</i>
<i>et pizzicato</i>	endring fra intetkjønn til valgfritt han- eller intetkjønn	<i>en</i> eller <i>et pizzicato</i>

Priser og publikumsarrangementer

Ett herad og to statsråder

Den 30. oktober 2020 delte kultur- og likestillingsminister Abid Raja ut prisen *Årets nynorskkommune* til Voss herad. Prisen ble overrakt på et høystemt arrangement på Nasjonalbiblioteket med 20 deltakere i salen. Sammen med kulturministeren dukket klima- og miljøminister Sveinung Rotevatn opp for å kunngjøre juryens begrunnelse på nynorsk. Rotevatn satte stemningen for arrangementet da han sa at «det er to prisutdelingar alle statsråder vil vere på: nobelprisen og *Årets nynorskkommune*».

I et år der det meste skjedde på nettet, var det ekstra kjekt å ta imot prisvinnerne personlig og gjøre stas på dem. Representantene fra Voss herad fikk formidlet til statsrådene og publikum hvor viktig nynorskarbeidet er for dem.

Foto: John Erik Bøe Lindgren

Språkdagen 2020

På Språkdagen den 3. november kunne du møte NRK-journalist Fredrik Solvang, språkrådsdirektør Åse Wetås, kultur- og likestillingsminister Abid Raja, sametingspresident Aili Keskitalo og mange andre kloke hoder.

Det er fortsatt mulig å møte dem på YouTube, der de byr på innlegg og debatter om tre sentrale temaer: helsespråk, språk og digitalisering og mindretallsspråk i Norge.

Les om Språkdagen på side 26–29.

Foto: Johnny Vaet Nordskog

Spontanpris for god krisekommunikasjon

På Språkdagen 2020 overrasket Åse Wetås med å dele ut en spontan språkpris til assisterende helsedirektør Espen Nakstad.

Språkrådsdirektøren delte ut denne prisen for å vise hvor viktig det er at myndighetene kommuniserer råd og regler på en klar og forståelig måte. Nakstad er god til å forklare vanskelige saker. Han har en enkel og likefram stil, og han bruker eksempler fra hverdagslivet for å illustrere hva smitteverntiltakene betyr for folk i praksis. Da Nakstad mottok prisen, roste han hele apparatet i Helsedirektoratet som jobber hardt hver dag for å informere folk så godt som mulig.

Prisutdelinga fikk mye oppmerksomhet i mediene. Blant annet hadde Nyhetsmorgen på NRK P2 et innslag om hvor viktig det er å kommunisere tydelig. Mediene er ofte interessert i å formidle fakta om de ulike smitteverntiltakene. Med denne prisen fikk Språkrådet vist hvor stor rolle språket spiller i slik faktaformidling.

Foto: Johnny Vaet Nordskog

Språkprisen

Torgrim Eggen fikk Språkrådets språkpris for fremragende bruk av norsk i sakprosa i 2020. I begrunnelsen trakk juryen fram at Eggen skriver «overraskende setninger med store doser uhøytidelig, men samtidig umiskjennelig klassisk dannelsel». Prisen ble overrakt på Litteraturhuset i Oslo den 24. oktober, under Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforenings sakprosafestival. Torgrim Eggen møtte jurymedlem Knut Hoem til en samtale fra scenen. Arrangementet ble strømmet og tegnspråktolket.

Foto: John Erik Bøe Lindgren

Tegnspråkprisen

Tegnspråkprisen 2020 ble delt ut på et arrangement på Nasjonalbiblioteket i anledning FNs internasjonale dag for tegnspråk den 23. september. Ål folkehøyskole og kurscenter for døve fikk tegnspråkprisen 2020 for innsatsen med å skape en tegnspråklig arena for både barn og voksne. Arrangementet ble strømmet. Tegnspråkprisen er opprettet av Språkrådet for å fremme, utvikle og bevare norsk tegnspråk.

Foto: Sonja Myhre Holten

Kommunikasjon

Det er et mål for Språkrådet at alle språkbrukere skal få gode råd, og at ordbøkene og nettsidene våre blir en foretrukket kilde til kunnskap om språkene i Norge. Skal vi nå dette målet, må vi være synlige i det offentlige.

Medieoppslag

I 2020 var det rundt 2300 medieomtaler av Språkrådet, viser tall fra Retriever. Kåringa av årets ord, navnene på de nye fylkeskommunene og utdelinga av prisen *Årets nynorskkommune* var saker som fikk særlig mange oppslag. Ellers har det vært jevn interesse for krisekommunikasjon og nyord i forbindelse med koronapandemien. Språkrådet har blitt en naturlig kilde for mediene i saker om språk og språkpolitikk, og vi når ut til mediene gjennom innsalg, kronikker og pressemeldinger.

Språkrådet.no

I 2020 var det omkring 4,8 millioner unike sidevisninger på Språkrådets nettsider. Det er en økning på nesten sju prosent fra året før. Ikke overraskende er «Språkhjelp» den mest besøkte seksjonen på nettsidene, med over en million visninger. I tillegg ble svarbasen vår brukt 1,7 millioner ganger i 2020. Økende bruk av rådgivingstjenestene våre på nett viser at informasjonen når ut til mange. Det bidrar til å bedre språkkompetansen blant folk.

I tillegg til språkrådet.no driver Språkrådet nettstedet klarspråk.no, der vi blant annet tilbyr skriveråd og råd om arbeid med klart språk.

Sosiale medier

Språkrådet gir språklige råd gjennom sosiale medier: Vi svarer på spørsmål, forklarer og begrunner, og vi viser publikum og offentlig tilsatte veien inn til språkressursene på nett og i andre kanaler. Mot slutten av 2020 startet vi et mer systematisk målgruppeorientert arbeid for å nå flere med særlig nyttig og populært innhold, slik det ble etterspurt i befolkningsundersøkelsen fra 2020. Vi måler resultater kontinuerlig og justerer oss etter dem.

Språkrådet fikk 2521 nye følgere på Facebook i 2020. I alt 25 328 personer følger oss, og mange engasjerer seg. På Twitter har vi 16 480 følgere. Det er 1577 flere enn året før.

Publikasjoner

Språkrådet gir ut Språknytt og Statsspråk fire ganger i året, både på papir og digitalt på språkradet.no. Bladene har mange abonnenter i viktige målgrupper for Språkrådet og er derfor sentrale verktøy i arbeidet med å nå flere av Språkrådets virksomhetsmål.

Språknytt er et blad for alle språkinteresserte. Tidsskriftet tar temperaturen på språksituasjonen i Norge og tar opp alt fra samfunnsansvar og engelskpress til hva som er rett språk, og hva ord betyr.

I 2020 hadde Språknytt et opplag på 10 400.

De fire numrene i 2020 tok for seg

- amerikanorsk, klart helsespråk, språkbruk i høyere utdanning, norsk fagspråk, kryptolekter
- språk i krisetid, koronaspråk, nye språk i Norge, termportalen
- intervju med sametingspresidenten, status for hunkjønnsartikkelen, tvetydigheter i språket, språkernes opprinnelse
- intervju med kulturministeren, Språkdagen i bilder, samisk i høyere utdanning

Statsspråk er Språkrådets blad for godt språk i staten. Hovedmålgruppa for bladet er tilsatte i offentlig forvaltning. Opplaget er på 12 000. Statsspråk skal blant annet inspirere til bruk av godt språk, gi konkrete, matnyttige og relevante språkråd til målgruppa og gi råd om arbeid med nynorsk i forvaltningen.

De fire numrene i 2020 tok for seg

- klarspråk og lovspråk
- helsespråk og språk i krisetid
- språkarbeid i høyere utdanning og klarspråk.no
- normering av bokmålet og språk i digitale løsninger

Erfaringer med arrangementer i digitale kanaler

Språkdagen 2020 var for første gang primært en digital produksjon. Arrangementet ble en suksess som Språkrådet ønsker å gjenta. Mer informasjon finnes på side 26-29.

Språkrådet har i 2020 laget flere e-læringskurs, blant annet lynkurs. E-læringskurset i terminologi ble lansert i mai, og i desember ble manuset til e-læringskurset om stedsnavn levert. Det ble også laget fire lynkurs med nynorsktemaer. Flere lynkurs er under produksjon.

DEL IV

Styring og kontroll
i virksomheten

Overordnet vurdering av styring og kontroll

Det er utfordrende å lage en risikoanalyse som er tilpasset Språkrådets virkefelt og oppgaver, og som er relevant i mål- og resultatstyringsarbeidet. Språkrådets arbeid er sektorovergripende, og de fleste tiltakene vi iverksetter, skal gjennomføres utenfor kultursektoren.

Mange av de viktigste faktorene som kan hindre måloppnåelse innenfor Språkrådets samfunnsoppdrag, ligger dermed i utgangspunktet utenfor Språkrådets kontroll. Organisasjonen arbeider systematisk for å bedre måloppnåelsen og samtidig minimere risiko. Når vi skal utforme realistiske mål for arbeidet vårt, legger vi vekt på å identifisere de risikofaktorene som Språkrådet sjøl kan påvirke. Dette er et tema som Språkrådet og Kulturdepartementet jevnlig drøfter i etatsstyringsdialogen.

Språkrådet har følgende styringsdokumenter:

- tildelingsbrev (med eventuelle tillegg)
- strategisk plan (vedtatt av Språkrådets styre)
- virksomhets- og økonomiinstruks
- virksomhetsplan for perioden
- Stortingsmelding 35 (2007–2008):
Mål og mening

Språkrådet har en egen risiko- og sårbarhetsanalyse, og spørsmål om risikostyring og risikovurdering tas jevnlig opp i Språkrådets styre.

Nærmere omtale av forhold som gjelder styring og kontroll

Sikkerhet og beredskap

Gjennom en avtale som er inngått av Kulturdepartementet, leier Språkrådet lokaler av selskapet Entra Kultur AS i Observatoriegata 1 B. Selskapet har ansvar for drift av bygninger, vedlikehold og inngangskontroll, og det gjennomfører flere evakueringsøvelser i året. Det operative ansvaret for å håndtere ulykker utenfor arbeidsplassen vil som regel ligge hos helsevesenet og politiet.

Siden 2015 har Språkrådet hatt en avtale med Kulturrådet om beredskapslokale. Dersom lokalene i Observatoriegata 1 B ikke kan brukes (pga. brann, vannskade e.l.), vil Kulturrådet stille lokaler til rådighet for ledergruppa i Språkrådet.

Avtaler med eksterne fritar ikke Språkrådet for ansvaret for å skape gode holdninger hos medarbeiderne og sørge for god sikkerhetskultur generelt og god forståelse for IKT-sikkerhet spesielt. Dette gjør Språkrådet blant annet ved å legge vekt på IKT-sikkerhet i opplæringsprogram for nytilsatte medarbeidere. IKT-sikkerhet inngår i samarbeidet vårt med Nasjonalbiblioteket og Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek, og alle tilsatte har gjennomgått et obligatorisk e-læringskurs i IKT-sikkerhet på arbeidsplassen. Rutinene for IKT-sikkerhet er lett tilgjengelige på Språkrådets intranett.

HMS og arbeidsmiljø

Språkrådet arbeider kontinuerlig for å sikre et godt arbeidsmiljø, forebygge og redusere sjukefraværet og hindre utstøting og frafall fra arbeidslivet.

I 2020 gjennomførte Språkrådet en medarbeiderundersøkelse for å kartlegge arbeidsmiljøet i organisasjonen. Virksomheten bruker resultatene fra denne undersøkelsen i systematisk oppfølging av arbeidsmiljøet.

Sjukefraværet i 2020 var 5,8 prosent, mot 4,8 prosent i 2019. Språkrådet arbeider systematisk med blant annet trivsels- og treningstiltak for å holde sjukefraværet nede.

Språkrådet har avtale om bedriftshelsetjeneste med Avonova, som også kan bistå dersom det er behov for krisepsykiatrisk hjelp.

Likestilling og diskriminering

Både som arbeidsgiver og som offentlig myndighet arbeider Språkrådet målrettet og planmessig for likestilling og mot diskriminering.

Språkrådet som offentlig myndighet

I Språkrådets vedtatte strategi for perioden 2020–2024 heter det at innbyggerne i Norge skal ha anledning til å møte og bruke språket sitt, til det beste for den enkelte og samfunnet. Strategien er gjort kjent for alle tilsatte, og den er publisert på Språkrådets nettside. Målet med strategien er blant annet å fremme likestilling og hindre diskriminering på språklig grunnlag. Språkrådet skal arbeide for likestilling i all virksomhet, og arbeidet vårt skal bidra til mer likestilling innenfor vår sektor. Vi har iverksatt en rekke tiltak for å sikre likestilling og ikke-diskriminering i alt vårt løpende arbeid.

«Språkrådet arbeider for å fremme språklig toleranse og hindre språklig diskriminering.»

Språkrådet ser at både offentlige og private virksomheter ikke alltid tar nok hensyn til språklig mangfold og mindretallsrettigheter på språkfeltet. Grunner til det kan være at virksomhetene mangler forståelse for sitt språkpolitiske ansvar, og at de mangler kunnskap om konsekvensene av at språkbrukerne ikke får sine rettigheter oppfylt. Språklig mangfold og likestilling er et område som ofte blir nedprioritert, og det settes ikke av nok ressurser. Virksomhetene mangler også kunnskap og engasjement når det gjelder språklig inkludering og diskriminering. Språkrådet arbeider for å fremme språklig toleranse og hindre språklig diskriminering gjennom blant annet

- å sette i gang tiltak for å sidestille nynorsk og bokmål og tiltak som skal sikre mindretalls-språkbrukernes interesser og rettigheter i møte med det offentlige
- å fremme språklig mangfold, norsk tegnspråk, nasjonale minoritetsspråk og nyere minoritetsspråk i Norge
- å fremme klart og brukertilpasset språk og klart juridisk språk, som blant annet skal sikre rettighetene til ulike grupper av språkbrukere og lik tilgang til informasjon
- å sikre at mangfold og likestilling gjenspeiles i ordbøkene til Språkrådet og Universitetet i Bergen
- å tilby systematisk rådgiving om kjønnsnøytrale titler på yrker, embeter og virksomheter

- å tilby rådgiving om bruk av sensitive ord
- å sikre grunnlagsressurser for språkteknologi som kan gi språkbrukere lik tilgang til offentlige tjenester og mulighet til å delta i samfunnet
- å gi tilskudd til språkorganisasjoner som representerer og arbeider for språklig mangfold
- å undersøke hvordan tilsatte på flerspråklige arbeidsplasser kan få opplæring i norsk språk
- å være en pådriver for at alle deler av offentlig sektor tar sitt språkpolitiske ansvar

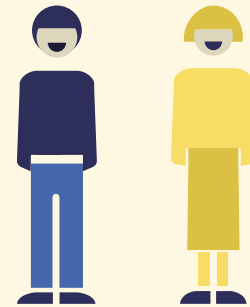
Det er vanskelig å måle effekten av disse tiltakene enkeltvis, men vi opplever at vi på mange områder skaper økt bevissthet om språklig toleranse, og at arbeidet vårt bidrar til å redusere den språklige diskrimineringa i samfunnet. Språkrådet vil fortsette arbeidet med å fremme likestilling og hindre diskriminering på språklig grunnlag.

«Kommunal- og moderniseringsdepartementet besluttet i 2020 å endre tittelen fylkesmann til statsforvalter. Språkrådet gav råd i prosessen.»

Likestilling

	Alle stillinger			Lederstillinger			Lønn
	Menn	Kvinner	Antall tilsatte	Menn	Kvinner	Antall ledere	Kvinner/menn*
2019	39	61	35	33	67	6	96,5
2020	44	56	39	40	60	5	99,7

* Tallene i kolonnene «Menn», «Kvinner» og «Kvinner/menn» er oppgitt i prosent.

Språkrådet som arbeidsgiver

Språkrådet er en relativt liten statlig virksomhet og har gode forutsetninger for å avdekke risikoer knyttet til likestilling og diskriminering. Som en offentlig arbeidsgiver har Språkrådet plikt til å arbeide for å fremme likestilling og hindre diskriminering på arbeidsplassen gjennom en firestegs arbeidsmetode:

- 1 Undersøke risikoer for diskriminering og hindre for likestilling og kartlegge tilstanden for kjønnslikestilling
- 2 Analysere årsakene til risikoene
- 3 Iverksette tiltak
- 4 Vurdere resultatene

Språkrådets likestillingsarbeid er forankret i virksomhetens personalpolitikk og styringsdokumenter, blant annet gjennom de fellesføringene som følger av de årlige tildelingsbrevene fra Kulturdepartementet. Språkrådets ledelse arbeider sammen med de tillitsvalgte og verneombudet målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunnlag av blant annet kjønn, etnisitet, funksjonsevne og seksuell orientering. Dette innebærer å være i forkant med å identifisere likestillingsutfordringer i organisasjonen og sette inn korrigerende tiltak. Språkrådet har jevnlig møter med de tillitsvalgte og verneombudet og vil i 2021 ytterligere systematisere likestillingsarbeidet i virksomheten.

«Språkrådets lønnspolitikk har som mål å jevne ut lønnsforskjeller som ikke kan grunnngis.»

Språkrådet har i 2020 kartlagt lønnsforhold fordelt etter kjønn. Tabellen over viser andelen menn og kvinner i prosent av totalt antall tilsatte og tilsvarende for lederstillinger i Språkrådet. «Lønn kvinner/menn» viser den gjennomsnittlige årslønna til kvinnene i prosent av den gjennomsnittlige årslønna til mennene.

Språkrådets lønnspolitikk har som mål å jevne ut lønnsforskjeller som ikke kan grunnngis. Det gjelder for eksempel lønnsforskjeller mellom tilsatte i stillinger som har samme ansvar og krav til kompetanse, og lønnsforskjeller som har historiske årsaker eller skyldes kjønn. Språkrådet arbeider sammen med de tillitsvalgte for å utjevne slike lønnsforskjeller blant annet i rekrutteringsprosesser og gjennom lokale lønnsforhandlinger. Språkrådet vil fortsette arbeidet med å jevne ut eventuelle lønnsforskjeller også i 2021, og vil inkludere de tillitsvalgte i kartlegginga av lønnsforholdene fordelt etter kjønn og bruken av ufrivillig deltidsarbeid i virksomheten.

Tabellen på neste side viser kjønnsfordelinga i prosent av tilsatte i midlertidige stillinger, uttak av foreldrepermisjon og deltidsstillinger i Språkrådet.

Kjønnsfordeling i prosent av tilsatte i midlertidige stillinger med videre.

Midlertidig tilsatte		Foreldrepermisjon		Faktisk deltid	
Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
0	5,1	0	0	5,1	7,7

Ufrivillig deltid kartlegges i medarbeidersamtaler gjennom året.

Språkrådet gjennomførte i 2020 en medarbeiderundersøkelse hvor det blant annet ble kartlagt om tilsatte sjøl hadde blitt utsatt for eller observert andre bli utsatt for seksuell trakassering på arbeidsplassen.

Vi gjennomfører årlig en vernerunde for å kartlegge om de fysiske forholdene på arbeidsplassen er lagt til rette for våre tilsatte. Denne kartlegginga gjøres i samarbeid med verneombudet, og resultatene brukes aktivt for å redusere diskrimineringsrisikoer og likestillingshindre i virksomheten.

Som en følge av den pågående pandemien har Språkrådets tilsatte gjennom store deler av 2020 utført arbeidet sitt fra hjemmet. Språkrådet har etter drøftinger med de tillitsvalgte lagt til rette for at tilsatte med ansvar for barn som har vært hjemme fra barnehage og skole, har fått anledning til å tilpasse arbeidshverdagen på en slik måte at omsorgsansvaret kan bli ivaretatt på en god måte. Staten som arbeidsgiver har i tillegg midlertidig suspendert kjernetidsbestemmelsen i særavtalen om fleksibel arbeidstid og slik lagt til rette for at tilsatte kan arbeide når det passer den enkelte best.

Språkrådet er opptatt av at tilsatte skal ha mulighet til å kombinere arbeid og familieliv, og har i forbindelse med utstrakt bruk av hjemmekontor i 2020

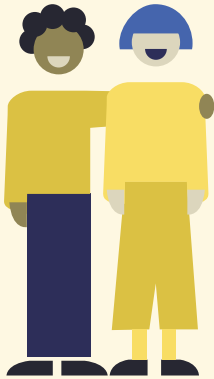
besluttet at møter så langt det er praktisk mulig skal avholdes mellom kl. 10 og kl. 15.

Språkrådet vurderer at de tiltakene som er iverksatt, har hatt ønsket effekt på likestillingsarbeidet i virksomheten, og legger opp til å videreføre dette arbeidet i nært samarbeid med de tillitsvalgte.

Inkluderingsdugnaden

Språkrådet bidrar til regjeringas inkluderingsdugnad og har laget rutiner og arbeidsformer i personalarbeidet for å nå målene med dugnaden. I alle tilsettingsprosesser vurderer vi systematisk hvordan vi kan bidra til å nå målet om at fem prosent av statens nytilsetninger i perioden er medarbeidere med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. I alle våre stillingsutlysninger framgår det at man er velkommen til å søke uansett kjønn, alder, funksjonsevne og kulturell bakgrunn. I 2020 tilsatte Språkrådet sju personer. Fire av stillingene var faste, tre var vikariater eller midlertidige stillinger. Ingen av de kvalifiserte søkerne til disse stillingene hadde hull i CV-en eller nedsatt funksjonsevne.

Språkrådet har medarbeidere med nedsatt funksjonsevne og har satt i verk tiltak for å tilrettelegge arbeidsplassen. Ingen av medarbeiderne i Språkrådet har minoritetsbakgrunn. Siden Språkrådets virksomhet er relativt liten, og siden hoveddelen av stillingene våre er på fagområdet norsk språkvitenskap, har det det hittil vært vanskelig å finne

«Språkrådet bidrar til regjeringas inkluderingsdugnad og har laget rutiner og arbeidsformer i personalarbeidet for å nå målene med dugnaden.»

kandidater med minoritetsbakgrunn til å fylle ledige stillinger hos oss.

Vi har hatt møte med Nav St. Hanshaugen om rekruttering av personer som har havnet utenfor arbeidslivet, eller som har nedsatt funksjonsevne, og vi vil fortsette å oppfordre kandidater innenfor disse gruppene til å søke ledige stillinger i Språkrådet.

Språkrådet vurderer å innføre en praktikantordning innenfor språklovsarbeid. Som virksomhet med under 100 tilsatte har ikke Språkrådet vært forpliktet til å være lærebedrift, men vi tar i løpet av 2021 sikte på å bli godkjent lærebedrift, slik at vi kan ta inn en lærling i kontor- og administrasjonsfaget eller mediegrafikerfaget.

Som arbeidsgiver er Språkrådet sitt samfunnsansvar bevisst, og vi vil videreføre arbeidet med å bidra til et inkluderende arbeidsliv for alle.

Personalpolitikk

Språkrådet arbeider kontinuerlig med å sikre riktig kompetanse og bemanning til det oppdraget vi er satt til å utføre. Språkrådet er en liten statlig virksomhet med samme krav til styringssystemer og risikoarbeid som store virksomheter, og det gjør oss sårbare i effektiviseringsarbeidet. Derfor legger vi stor vekt på å balansere hensynet til at Språkrådet skal ha lavest mulig risiko i den daglige driften, mot at vi skal bruke mest mulig av tildelinga vår på sjølve det språkpolitiske oppdraget.

Klima- og miljøtiltak

Virksomheten vår påvirker i liten grad det ytre miljøet. Språkrådet vurderer miljø- og klimahensyn i alle aktiviteter der det er relevant. Språkrådet følger opp handlingsplanen for miljøledelse. De overordnede målene er god avfallssortering og -håndtering, redusert energibruk, mer vekt på miljøvennlig transport og miljøvennlige innkjøp. Språkrådet arbeider for å minske virksomhetens CO₂-avtrykk med god reiseplanlegging, og vi har digitale møteromsløsninger som alternativ til reising. Språkrådet har tjenester som er landsdekkende, og normalt fører dette med seg en del reisevirksomhet. Under den pågående pandemien har vi brukt digitale møteplattformer mer, og dermed har vi hatt svært lite reisevirksomhet. På noen områder har Språkrådet mål om å videreføre disse nye måtene å utføre virksomhetens oppdrag på. Konsekvensen er at den delen av Språkrådets CO₂-avtrykk som skyldes reising, blir redusert.

Motvirkning av arbeidslivskriminalitet

Språkrådet har ikke hatt større anskaffelser i 2020 som har gjort det nødvendig å gjennomføre spesielle tiltak for å forhindre arbeidslivskriminalitet. Vi er bevisst vårt ansvar for å velge seriøse og godkjente leverandører ved kjøp av varer og tjenester.

Digitalisering

Prosjekt for automatisk innhøsting av mållovsdata

Siden 2017 har Språkrådet samarbeidet med Nasjonalbiblioteket om å få på plass et verktøy for digital innhøsting av data til Språkrådets arbeid med å føre tilsyn med målbruken i statsorganene. Formålet med verktøyet er å forenkle rapporteringa om målbruk i virksomheter som er underlagt målloven.

Det har vært mer arbeidskrevende enn først antatt å lage et innhøstings- og analyseverktøy som er godt nok til formålet. Fra årsskiftet 2020/2021 tester vi likevel en delvis automatisk målbruksrapportering for 2020. Alle .no-domener som tilhører og driftes av statsorganer med rapporteringsplikt etter målloven, høstes inn automatisk og språk-analyseres for å måle om statsorganenes bruk av nynorsk og bokmål er i samsvar med gjeldende regelverk. Departementenes stortingsdokumenter høstes inn på samme måte. Deler av målbruksrapporteringa foregår fremdeles manuelt (dog i et nytt elektronisk skjema), både for de sentrale statsorganene og for departementene, men målet er at det digitale verktøyet skal videreutvikles og automatiseres i 2021. En digital målbruksrapportering vil forhåpentlig gi virksomhetene mer tid til praktisk språkarbeid. Dessuten vil den lette kommunikasjonen mellom Språkrådet og de organene vi fører tilsyn med.

Videreutvikling av innholdet i Språkrådets svarbase

Etter vedtektene skal Språkrådet i rimelig omfang gi råd til allmennheten i språkspørsmål. Antall språkspørsmål øker stadig, og for å effektivisere rådgivningstjenesten har vi i flere år arbeidet med å legge mest mulig relevant innhold inn i en svardatabase på nettstedet vårt, språkradet.no. Målet vårt med dette arbeidet er å nå stadig flere med språkrådene våre og samtidig bruke mindre ressurser på individuell veiledning. Språkrådets vurdering er at dette digitaliseringstiltaket tjener formålet, og at det gir offentligheten bedre tilgang til våre språklige råd. Dette viser seg også ved at bruken av svarbasen har økt med 17 prosent i 2020 sammenlignet med 2019. Likevel ser Språkrådet at antall spørsmål fra enkeltpersoner ikke går ned.

E-læringskurs i terminologi

I mai 2020 lanserte Språkrådet e-læringskurset *Begrip begrepene! – et innføringskurs i terminologi og begrepsarbeid*. En av hovedmålgruppene for kurset er tilsatte i offentlig sektor som arbeider med prosjektet *Orden i eget hus* og med digitalisering av sektoren. Se også egen omtale under resultatmål 2.

«Språkrådet arbeider for at alle statlige virksomheter skal gjøre egne data tilgjengelige til bruk i språkteknologisk arbeid.»

E-læringskurs i stedsnavn

En av Språkrådets oppgaver er å sikre en samordnet og effektiv saksbehandling av stedsnavnsaker. I 2020 begynte Språkrådet arbeidet med å lage et e-læringskurs for tilsatte i kommunene som arbeider med stedsnavnsaker. Med et e-læringskurs kan vi formidle den samme kunnskapen til alle på en effektiv måte, samtidig som kunnskapen er tilgjengelig for brukerne når de trenger den. Kurset skal lanseres våren 2021. Se også egen omtale under resultatmål 5.

Åpne data

Språkrådet eier *Nynorskordboka*, *Bokmålsordboka* og Norsk ordbank sammen med Universitetet i Bergen (UiB). Disse ressursene er viktige for utvikling av språkteknologi på norsk. Språkrådet har sørget for at Norsk ordbank ligger tilgjengelig som en åpen datakilde i språkbanken (CC BY-lisens). I 2020 gjorde Språkrådet og UiB også ordbøkene i sin helhet tilgjengelige for språkteknologisk bruk (med CC BY-lisens).

Språkrådets terminologiressurs Termwikien er gjort åpent tilgjengelig for nedlasting. Det samme gjelder Felles begrepskatalog. Språkrådet har hatt en sentral rolle i arbeidet med denne katalogen.

Gjennom strategisk satsing på språkteknologifeltet arbeider Språkrådet for at alle statlige virksomheter skal gjøre egne data tilgjengelige til bruk i språkteknologisk arbeid.

Andre digitaliserings- og effektiviseringstiltak

Språkrådet får levert IKT-tjenester fra Nasjonalbiblioteket, og vi følger deres rutiner på dette området, blant annet når det gjelder bruk av sky-tjenester (jamfør tilrådinger og krav i digitaliseringsrundskrivet). Språkrådet som virksomhet kommuniserer ikke direkte med innbyggerne på en måte som gjør det aktuelt å bruke digital postkasse. Språkrådet har tatt i bruk elektronisk faktura og Altinns elektroniske løsninger til digital dialog med andre offentlige virksomheter.

Personvern

Språkrådet følger opp GDPR (personvernforordninga) gjennom ordninga med personvernombud, og det er fastsatt rutiner for å behandle personvernspørsmål innenfor de tidsfristene som regelverket setter. Alle tilsatte er informert om de pliktene Språkrådet som virksomhet har etter personvernlovgivinga.

DEL V

Framtidsutsikter

Framtidsutsikter

Skal det norske språkmangfoldet bevares og styrkes i samsvar med den statlige språkpolitikken, trengs det effektivt tilsyn, effektiv rådgiving og god samordning mellom aktørene på språkfeltet. Dette er også et vilkår for en brukervennlig digitalisering av staten. Med riktige ressurser og klare prioriteringer kan Språkrådet sørge for nødvendig tilsyn, rådgiving og samordning.

Språkrådet skal som statens fagorgan i språkspørsmål samordne og legge til rette for god og effektiv gjennomføring av den sektorovergripende norske språkpolitikken. Hovedmålene for denne politikken er å styrke norsk som kultur- og bruksspråk, å styrke nynorsk som det minst brukte av de to norske skriftspråkene og å styrke norsk tegnspråk, samiske språk og de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romanes og romani.

Språkpolitikken er et felles ansvar

I 2020 la Kulturdepartementet fram forslag til en helhetlig norsk språklov (Prop. 108 L 2019–2020). Skal denne politikken kunne gjennomføres, må arbeid med språkstyrking prioriteres i alle deler av staten. Det å styrke norsk (bokmål og nynorsk), norsk tegnspråk, samiske språk og de nasjonale minoritetsspråkene kan ikke være en oppgave som skal løses i kultursektoren alene.

En stat som vil være inkluderende og tilby gode tjenester til borgerne sine, må integrere språkarbeid i den daglige virksomheten sin. Skal språkloven virke etter formålet, og skal Norge nå de langsiktige målene som er satt for språkpolitikken, må språk-

politikken bli prioritert i alle samfunnssektorer. Meldingsdelen til språkloven fastsetter at alle departementene skal få ansvar for å lage planer og rutiner for å etterleve språkpolitikken og språkloven. Arbeidet med slike planer bør settes i gang så snart språkloven er vedtatt i Stortinget.

Dessuten må Språkrådet ha autoritet i alle deler av staten. Språkrådet må være tydelig som strategisk og samordnende organ for den helhetlige språkpolitikken. I tillegg må Språkrådet få ressurser og kapasitet til å drive med relevant rådgivingsarbeid og følge opp viktige tilsyns- og samordningsoppgaver på språkfeltet.

Teknologi for alle språkbrukere

Skal framtida for norsk (bokmål og nynorsk), norsk tegnspråk, samiske språk og de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romanes og romani sikres, må satsinga på språkteknologi intensiveres i åra som kommer. Gode språkteknologiske grunnlagsressurser må gjøres tilgjengelige, og det offentlige må stille tydelige krav til kvaliteten på språket i alle språkteknologiske produkter. Koronapandemien gjorde at Norge i 2020 tok et langt nytt steg inn i

Språkrådet

den digitale tidsalderen. Hvis ikke språkene våre blir synlige og tilgjengelige for brukerne i teknologiske produkter og på digitale flater, kommer det norske språkmangfoldet til å forvitne.

Språkpolitikken handler ikke bare om å ta vare på våre felles kulturuttrykk. Den skal også sikre effektivitet, brukervennlighet og lik mulighet til å delta i demokrati og samfunnsliv.

Mangfold og likeverd i skolen

Skole- og utdanningssektoren er en av de viktigste sektorene for den norske språkpolitikken. Skal språkmangfoldet holdes levende, må skolen kunne tilby god språkopplæring sammen med språklig tilpassede læremidler og læringsressurser. Dessuten må skolen tilby et læringsmiljø som stimulerer språkutvikling, og som fremmer bruk av alle språkene våre. Brukerne av alle de norske mindretallspråkene opplever dessverre for ofte at de mangler et språklig likeverdig opplæringstilbud. Det er alvorlig for den enkelte eleven, og det er også alvorlig for framtida til mindretallspråkene. Særlig alvorlig er dette for brukerne av norsk tegnspråk. Tegnspråklige elever i den norske skolen har de

seineste åra mistet viktige språklige fellesarenaer, og kvaliteten på opplæringstilbudet på nærskolene er svært varierende. På dette området må det settes i verk kraftfulle tiltak i åra framover.

Økt etterspørsel krever et styrket og målrettet tilbud

Med den nye språkloven får Språkrådet nye forvaltningsoppgaver, rådgivingsoppgaver og tilsynsoppgaver, slik vi også fikk flere oppgaver med den nye stedsnavnloven som kom i 2019. Språkrådet er synlig og godt kjent i samfunnet, og stadig flere bruker Språkrådets tjenester. Men på grunn av manglende kapasitet må vi avvise mange forespørsler om rådgiving og kurs, og viktige språkpolitiske innsatsområder blir ikke systematisk fulgt opp over tid. I 2021 har Språkrådet fått tilført noe mer ressurser, men i åra som kommer, trenger vi en ytterligere styrking for å kunne ivareta de mange oppgavene våre på en tilfredsstillende måte.

DEL VI
Årsregnskap
2020

Årsregnskap 2020

– ledelseskommentarer

Språkrådet er statens fagorgan i språkspørsmål og følger opp språkpolitikken på oppdrag fra Kulturdepartementet. Regnskapet er ført etter kontantprinsippet og er avgitt i samsvar med retningslinjer for økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og Kulturdepartementets instruks til Språkrådet om økonomi- og virksomhetsstyring.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i samsvar med gjeldende regler for økonomistyring og med de kravene som er fastsatt av overordnet departement. Regnskapet gir et dekkende bilde av Språkrådets disponible bevilgninger i regnskapsåret, både av inntekter og utgifter. Språkrådet fører regnskap etter kontantprinsippet.

Språkrådet har en intern økonomiinstruks som er fastsatt av styret, og som er basert på økonomiregelverket i staten og Kulturdepartementets instruks om økonomi- og virksomhetsstyring for Språkrådet. Etter denne instruksen er det direktøren som har ansvaret for at de økonomiske ressursene blir disponert i samsvar med forutsetningene og gjeldende regelverk for økonomistyring i staten. Styret i Språkrådet har det overordnede ansvaret for at økonomireglementet og instruksen fra Kulturdepartementet blir fulgt, og at budsjetttrammene blir holdt.

Språkrådet utarbeider en årlig disposisjonsplan i tråd med føringene. Disposisjonsplanen og interne budsjettdisponeringsfullmakter styrer disponeringa av budsjettmidlene i virksomheten.

Andre vesentlige opplysninger

Som statlig virksomhet er Språkrådet underlagt revisjon fra Riksrevisjonen. Årsrapport og årsregnskap for virksomheten blir publisert på nettsidene til Språkrådet etter at etatsstyringsdialogen og dokumentene er avsluttet. I tråd med anbefalingene fra Direktoratet for forvaltning og økonomistyring blir også revisjonsrapporten fra Riksrevisjonen publisert når dokumentet blir offentlig.

Oslo, 15. mars 2021

Åse Wetås
direktør

Erik Ulfsby
styreleder

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskapet for Språkrådet er utarbeidet og avlagt med utgangspunkt i Finansdepartementets bestemmelser om økonomistyring i staten, heretter kalt «bestemmelsene». Årsregnskapet med noter er utarbeidet og avlagt i tråd med bestemmelsenes punkt 3.4.1, Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav som er fastsatt av overordnet departement.

Oppstillinga av bevilgnings- og artskontorapporteringa er utarbeidet i henhold til punkt 3.4.2 i bestemmelsene – grunnleggende prinsipper for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret (ettårsprinsippet).
- b) Regnskapet inneholder alle utgifter og inntekter for regnskapsåret (fullstendighetsprinsippet).
- c) Regnskapet utarbeides i tråd med kontantprinsippet.
- d) Utgifter og inntekter skal føres opp i regnskapet med brutto beløp (bruttoprinsippet).

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene er i samsvar med bestemmelsenes punkt 3.5, der det står hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet.

Språkrådet er etter bestemmelsenes punkt 3.7.1 tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank. Bruttobudsjetterte virksomheter blir ikke tilført likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på statens konsernkonto. Ved overgang til nytt regnskapsår nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto.

Bevilgningsrapporteringa

Oppstillinga av bevilgningsrapporteringa inneholder en øvre del som viser bruk av bevilgningen, og en nedre del som viser den beholdningen virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringa viser de regnskaps-tallene som Språkrådet har rapportert til statsregnskapet. Rapporten er stilt opp etter de kapitlene og postene i bevilgningsregnskapet som virksomheten har fullmakt til å disponere. Oppstillinga viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser som virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Artskontorapporteringa

Artskontorapporteringa har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter, og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomregnskapet (mellomværende) med statskassa. Artskontorapporteringa viser regnskapstall som Språkrådet har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Språkrådet har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillinga.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2020

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2020	Merutgift (-) og mindreutgift
0326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	01	Driftsutgifter	A, B	41 095 000	40 519 278	575 722
0326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	73	Språkorganisasjoner	A	32 310 000	32 310 000	0
0326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	75	Tilskudd til ordbokarbeid	A	5 500 000	5 500 000	0
1633	Nettoordning for mva. i staten	01	Driftsutgifter		0	1 448 732	
<i>Sum utgiftsført</i>					78 905 000	79 778 010	
Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2020	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	01	Ymse inntekter		62 000	57 796	-4 204
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse		0	43 500	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift		0	3 637 932	
<i>Sum inntektsført</i>					62 000	3 739 228	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						76 038 782	
Kapitalkontoer							
60057501	Norges Bank KK/ innbetalinger					953 037	
60057502	Norges Bank KK/ utbetalinger					-76 957 231	
703814	Endring i mellomværende med statskassa					-34 587	
<i>Sum rapportert</i>						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12.)					31.12.2020	31.12.2019	Endring
703814	Mellomværende med statskassa				-1 182 283	-1 147 695	-34 587

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
032601 Driftsutgifter	496 000	40 599 000	41 095 000
032673 Språkorganisasjoner	0	32 310 000	32 310 000
032675 Ordbokarbeid	0	5 500 000	5 500 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og utregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift (-) / mindreutgift	Utgiftsført av andre i tråd med gitte belastningsfullmakter	Merutgift (-) / mindreutgift etter gitte belastningsfullmakter	Merinntekt / mindreinntekt (-) i tråd med merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparing (-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. beløp som kan overføres	Beløp som kan overføres, utregnet av virksomheten
0326301/332601	Underforbruk	575 722		575 722	-4 204			571 518	2 054 750	571 518

Oppstilling av artskontorapportering 31.12.2020

	Note	2020	2019
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer		0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer		0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	57 796	91 353
Andre innbetalinger		0	0
Sum innbetalinger fra drift		57 796	91 353
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	29 854 970	29 355 750
Andre utbetalinger til drift	3	10 662 201	11 525 005
Sum utbetalinger til drift		40 517 171	40 880 755
Netto rapporterte driftsutgifter		40 459 375	40 789 402
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter		0	0
Sum investerings- og finansinntekter		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer		0	0
Utbetaling til kjøp av aksjer		0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	2 107	1 490
Sum investerings- og finansutgifter		2 107	1 490
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		2 107	1 490
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.		0	0
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	37 810 000	33 420 000
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		37 810 000	33 420 000
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		43 500	44 800
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		3 637 932	3 636 174
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		1 448 732	1 264 937
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		-2 232 700	-2 416 038
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		76 038 782	71 794 855

Oversikt over mellomværende med statskassa			
Eiendeler og gjeld	Note	2020	2019
Fordringer		0	0
Kontanter		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk og andre trekk		-1 178 684	-1 140 038
Skyldige offentlige avgifter		-2 397	-7 657
Annen gjeld		-1 202	0
Sum mellomværende med statskassa	8	-1 182 283	-1 147 695

Note 1 Innbetalinger fra drift		
	31.12.2020	31.12.2019
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Tilfeldige inntekter (post 01, 02)	57 796	91 353
Sum salgs- og leieinnbetalinger	57 796	91 353
<i>Andre innbetalinger</i>		
Sum andre innbetalinger	0	0
Sum innbetalinger fra drift	57 796	91 353

Note 2 Utbetalinger til lønn		
	31.12.2020	31.12.2019
Lønn	22 772 602	22 110 495
Arbeidsgiveravgift	3 637 932	3 636 174
Pensjonsutgifter ¹⁾	2 688 876	2 633 415
Sjukepenger og andre refusjoner (-)	-893 083	-660 182
Andre ytelser ²⁾	1 648 643	1 635 848
Sum utbetalinger til lønn	29 854 970	29 355 750
Antall utførte årsverk	32,29	31,79

¹⁾ Pensjonsutgifter føres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret. Premiesats for både 2020 og 2019 var 12,0 prosent.

²⁾ Posten Andre ytelser inkluderer blant annet velferdstiltak for tilsatte, honorarer til styremedlemmer og medlemmer av fagrådene og utbetalte mastergradsstipender.

Note 3 Andre utbetalinger til drift		
	31.12.2020	31.12.2019
Husleie	2 816 796	2 748 499
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	13 541	3 727
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	175 144	201 396
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr med videre	0	0
Mindre utstyrskaffelser	112 588	267 747
Leie av maskiner, inventar og lignende	0	0
Kjøp av konsulenttjenester	2 005 823	1 618 245
Kjøp av andre fremmede tjenester ³⁾	3 388 152	2 820 992
Reiser og diett	310 045	1 483 662
Øvrige driftsutgifter ⁴⁾	1 840 112	2 380 737
Sum andre utbetalinger til drift	10 662 201	11 525 005

³⁾ Kjøp av andre fremmede tjenester inkluderer bl.a. utgifter til drift av IKT, til Språkdagen og til e-læringkurs om stedsnavn.

⁴⁾ Øvrige driftsutgifter inkluderer bl.a. utgifter til trykksaker, porto, kurs, seminarer og arrangementer.

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter		
	31.12.2020	31.12.2019
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0
31.12.2020		
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	2 107	1 490
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	2 107	1 490

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer		
	31.12.2020	31.12.2019
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	0	0
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	0	0
Sum utbetaling til investeringer	0	0
	31.12.2020	31.12.2019
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
	31.12.2020	31.12.2019
Tilfeldige og andre inntekter (statskonto 530929)	0	0
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		
	31.12.2020	31.12.2019
Tilskudd til kommuner	100 000	200 000
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	5 500 000	5 330 000
Tilskudd til ideelle organisasjoner	32 210 000	27 890 000
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	37 810 000	33 420 000

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassa og mellomværende med statskassa			
Del A Forskjellen mellom avregning med statskassa og mellomværende med statskassa			
	31.12.2020		31.12.2019
	Spesifisering av bokført avregning med statskassa	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassa	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer	0	0	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
Sum	0	0	0
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-720 437	0	-720 437
Skyldig skattetrekk	-1 178 684	-1 178 684	0
Skyldige offentlige avgifter	-2 397	-2 397	0
Annen kortsiktig gjeld	-1 202	-1 202	0
Sum	-1 902 720	-1 182 283	-720 437
Sum	-1 902 720	-1 182 283	-720 437

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler							
	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap
Aksjer	0	0	0	0	0	0	0
Balanseført verdi 31.12.2020							0

«Med den nye språkloven får Språkrådet nye oppgaver, slik vi også fikk med den nye stedsnavnloven som kom i 2019. Språkrådet trenger i åra som kommer, en langsiktig styrking for å kunne ivareta de mange og viktige forvaltningsoppgavene på språkfeltet.»

Ti på topp: årets ord 2020

Språkrådet kårer de ti mest interessante nyordene hvert år. Viktige kriterier for kåringa er at ordene skal være aktuelle, mye brukt og levedyktige, og de skal ha god språklig kvalitet. Dette er lista over årets ord 2020, med *koronaen* på topp.

- 1 koronaen
- 2 holde meteren / halde meteren
- 3 statsforvalter / statsforvaltar
- 4 lyshare
- 5 nødlandslaget
- 6 flate ut kurven / flate ut kurva
- 7 melaninrik
- 8 sprite
- 9 koronerulling
- 10 kohort

«Skal det norske språkmangfoldet bevaras og styrkes i samsvar med den vedtatte språkpolitikken, trengs det effektivt tilsyn og rådgiving og god samordning mellom aktørene på språkfeltet. Språkrådet vil, kan og skal bidra til at dette arbeidet lykkes!»

